

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ[®] КАПІТАЛ

Науково-практичний журнал

5 ' 2002

Журнал засновано у лютому 2002 року
Видається щомісячно

Зміст

Товарні знаки

- Святоцький О.Д.
Захарченко Т.Г. Проблеми охорони
загальновідомих знаків3

Крок до науки

- Бутнік-Сіверський О.Б.
До впровадження наукової спеціальності
“Інтелектуальна економіка”10

Поглад науковця

- Петренко С.А. Правові підходи щодо захисту
комп'ютерних програм17

Авторське право

- Васьковська Т.А. Авторські та суміжні права в
кабельному телебаченні25

Теорія і практика

- Крижанівський О.В., Кравець М.М.,
Буткевич О.С., Федченко Н.Г.
Постановка на митний контроль
товарів, що містять об'єкти
інтелектуальної власності32

Інформаційні вісті

Рекомендації VI міжнародної науково-практичної конференції “Крим — 2002”40

Угода про співробітництво та організацію взаємовідносин43

Повідомлення

Про проведення науково-практичного семінару “Інтелектуальна власність. Оцінка, облік, оподаткування”45

Офіційно

Витяг з наказу Міністерства юстиції України та Академії правових наук України № 644/7-112 від 28.08.2002 р. “Щодо атестації експертів Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності”46

Витяг з наказу Міністерства юстиції України “Про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів”47

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

З січня 2003 року науково-практичний журнал Інтелектуальний капітал виходитиме один раз на два місяця. Передплату журналу ви зможете здійснити у будь-якому поштовому відділенні України.

Сподіваємося, що наш журнал стане корисним помічником у вашій справі!

Вартість передплати на 2003 рік					
	Індекс	2 міс/грн	4 міс/грн	6 міс/грн	12 міс/грн
Фізичні особи	23594	4	8,10	11,95	23,40
Юридичні особи	23595	6	12,10	17,95	35,40

**З глибокою повагою
редакційна колегія**

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ЗАГАЛЬНОВІДОМИХ ЗНАКІВ

О. Святоцький,
*директор НДІ інтелектуальної власності,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент АІПрН України*

Завдяки успішній підприємницькій діяльності суб'єкта господарювання результат його праці стає популярним серед його споживачів. Відповідно, популярності набуває і засіб індивідуалізації — знак, що використовується цим суб'єктом стосовно вироблених ним товарів, наданих послуг. Під “знаком” для товарів і послуг мається на увазі позначення, яке відрізняє товари і послуги одних осіб від подібних товарів і послуг інших осіб.

Необхідність забезпечення охорони товарного знака, надто такого, що набув широкої популярності серед споживачів, очевидна.

На сьогодні без реєстрації охороняються загальновідомі знаки, охорона яких забезпечується насамперед такою міжнародною угодою, як “Паризька конвенція з охорони промислової власності” від 20 березня 1883 року, учасниками якої нині є понад 150 держав. Для України ця конвенція набула чинності з 25 грудня 1991 року.

Ще 1925 року Паризьку конвенцію було доповнено статтею 6 bis, якою (в редакції 1967 року) вста-

новлено, що держави-учасниці зобов'язуються або за ініціативи адміністрації, якщо це допускає законодавство даної країни, або за клопотанням зацікавленої особи відхилити чи визнавати недійсною реєстрацію і заборонити застосування товарного знака, який є відтворенням, імітацією або ж перекладом іншого знака, здатного спричинити змішування зі знаком, котрий за визначенням компетентного органу країни реєстрації або країни застосування вже є в цій країні загальновідомим як знак особи, що користується перевагами цієї конвенції, і застосовується для ідентичних чи подібних продуктів.

Положення статті 6 bis Паризької конвенції конкретизовано в Угоді з торгових аспектів прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS), до якої Україна лише готується при-

Т. Захарченко,
*Голова колегії з розгляду зовнішньоекономічних спорів у сфері інтелектуальної власності Міжнародного комерційного арбітражного суду при ТПП України,
заслужений юрист України*

єднатись. Стаття 16 Угоди TRIPS передбачає поширення з відповідними особливостями статті 6 bis Паризької конвенції не лише на знаки для товарів і послуг, котрі є відтворенням, імітацією чи перекладом іншого знака і здатні спричинити змішування із загальновідомим знаком, але і на знаки для товарів і послуг, відмінні від тих, для яких зареєстровано товарний знак, за умови, якщо використання знака згаданих товарів і послуг буде вказувати на взаємозв'язок між згаданими товарами чи послугами і власником зареєстрованого товарного знака, маючи на увазі, що за такого використання інтереси власника зареєстрованого товарного знака можуть зазнати шкоди. Статтю 16 Угоди TRIPS також встановлено, що, визначаючи, є чи ні товарний знак загальновідомим, держави-учасниці мають брати до уваги популярність товарного знака у відповідних верствах суспільства, в тому числі і у країні-учасниці, що було досягнуто в результаті реклами товарного знака.

Ані Паризька конвенція, ані Угода TRIPS не дають визначення поняттю “загальновідомий знак”, не встановлюють перелік критеріїв, які необхідно враховувати для визнання товарного знака загальновідомим, що багато в чому ускладнює їх одноманітне застосування в державах-учасницях, котрі розвивають положення цих міжнародних документів у національному законодавстві. Окрім того, кожна держава-учасниця в національному законодавстві встановлює орган, компетентний визначати популярність знака, а також процедуру розгляду заяви (клопотання) щодо визнання знака загальновідомим.

Аби розв'язати проблеми охорони загальновідомих знаків на міжна-

родному рівні та уніфікації підходів до вказаної проблеми в національному законодавстві держав-учасниць, Асамблея Паризької спілки з охорони промислової власності та Генеральна асамблея Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) у вересні 1999 року розробили документ під назвою “Спільна рекомендація про положення стосовно охорони загальновідомих знаків” (надалі Спільна рекомендація). Вказаний документ, з огляду на його назву, процедуру ухвалення, а також на власне текст, має характер рекомендації і містить мінімум норм, рекомендованих для дотримання державам-учасницям Паризької спілки з охорони загальновідомих знаків. Метою документа було встановлення приблизного переліку критеріїв, які слід брати до уваги для визначення знака загальновідомим, підстав для зачислення знака до розряду “конфліктний” знак, тобто такий, що перебуває в протиріччі із загальновідомим знаком, а також обсягу правової охорони, яку надає Паризька конвенція.

Спільна рекомендація до критеріїв, що їх слід брати до уваги для визначення знака загальновідомим, зачисляє:

1. *Міру популярності чи визнання знака у відповідному секторі фактичних чи потенційних споживачів і розповсюджувачів тих видів товарів чи послуг, для яких використовується знак, а також міру популярності чи визнання знака в бізнесових колах, що займаються тим видом товарів або послуг, для яких використовується знак.*

Міру популярності чи визнання знака у відповідному секторі споживачів можна визначати через анкетування або опитування споживачів даного сектору.

При цьому не є обов'язковим, щоб знак був відомим цілому загалу, достатньо його популярності у конкретному секторі споживачів. Тому дуже важливо правильно визначити сектор споживачів, враховуючи соціальний статус, а також вікові категорії споживачів.

2. Дуже важливою обставиною для визначення знака загальновідомим у певному секторі споживачів є тривалість, міра та географічне поширення *використання* знака.
3. Тривалість, вимір та географічне поширення *будь-якої діяльності з реалізації знака*, включаючи рекламу, презентації на ярмарках або виставках товарів чи послуг, для яких використовується цей знак.
4. Тривалість і географічне поширення у світі *будь-яких здійснених реєстрацій знака та/або будь-яких заявок на його реєстрацію* тією мірою, якою вони відбивають використання чи визнання цього знака.
5. Документальне *підтвердження ефективності реалізації прав на знак*, зокрема, визнання його загальновідомим на іншій території.
6. Цінність, притаманна цьому знаку, тобто вартість знака у грошовому еквіваленті.

Зазначені критерії не є вичерпними і не обумовлюють обов'язок компетентного органу зробити висновок щодо того, чи є знак загальновідомим. Радше, висновок у кожному разі буде залежати від конкретних обставин, при цьому подеколи актуальними можуть бути всі обставини, а подеколи — актуальними можуть бути лише деякі з них, а рішення може базуватися на додаткових обставинах.

У вказаному вище документі компетентним органам держав-учасниць Паризької Співки рекомендовано за підготовки висновку щодо того, чи є знак загальновідомим, брати до уваги *будь-які обставини і докази*, на підставі яких можна зробити висновок про те, що знак є загальновідомим.

У Спільній рекомендації також визначаються підстави для віднесення знака до розряду “конфліктний” знак, тобто знак, який перебуває в протиріччі із загальновідомим знаком. Під “конфліктним” знаком мається на увазі знак:

- який перебуває у протиріччі із загальновідомим знаком, якщо цей знак або його істотна частина є відтворенням, імітацією, перекладом загальновідомого знака, що може спричинити змішування з ним;
- якщо цей знак або його істотна частина використовуються чи то є предметом заявки на реєстрацію, чи то зареєстровані стосовно товарів або послуг, які є ідентичними чи схожими з товарами або послугами, для яких використовується загальновідомий знак;
- використання цього знака могло б завдати шкоди інтересам власника загальновідомого знака;
- використання цього знака послабить розпізнавальні особливості загальновідомого знака або призведе до незаконного одержання прибутку від використання характерних особливостей загальновідомого знака.

Слід зазначити ще й таке: держава-учасниця Паризької конвенції забезпечує охорону загальновідомого знака від “конфліктних” знаків, як мінімум, з дати, коли знак визнано загальновідомим у цій державі-учасниці. Це означає, що держава-учас-

ТОВАРНІ ЗНАКИ

ниця до визнання знака загальноновідомим на своїй території не зобов'язана здійснювати правову охорону знака, якщо його, приміром, визнано загальноновідомим в іншій державі-учасниці.

Згідно зі статтею 6 bis Паризької конвенції, терміни для захисту прав власника загальноновідомого знака теж визначаються державами-учасницями у національному законодавстві. До того ж, термін для того, щоб ставити вимоги щодо визнання реєстрації “конфліктного” знака не дійсним, не може бути меншим п'яти років з дати публікації відомостей про реєстрацію “конфліктного” знака. Не визначається термін для висування вимог щодо визнання недійсною реєстрацію “конфліктного” знака чи заборони його застосування у разі недобросовісної реєстрації чи недобросовісного застосування знака. За встановлення факту недобросовісності, береться до уваги, чи знала або чи мала знати особа, на ім'я якої зареєстровано або яка використовувала “конфліктний” знак, про існування загальноновідомого знака.

У багатьох країнах світу за останні десятиріччя було прийнято низку законів з охорони загальноновідомих знаків, а також наявна обширна судова практика, пов'язана із захистом прав власників загальноновідомих знаків (Сполучені Штати Америки, Великобританія, Франція, Німеччина, Японія, Аргентина, Бразилія тощо). 2000 року чимало пострадянських держав прийняли закони стосовно охорони загальноновідомих знаків, зокрема, Російська Федерація, Республіка Білорусь, Киргизстан, Литва та інші держави.

В Україні ж досі законодавство з охорони загальноновідомих знаків відсутнє. Єдиним непрямым посиланням на загальноновідомі знаки є час-

тина 3 статті 6 Закону України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” від 15 грудня 1993 року, відповідно до якої однією з підстав для відмови в наданні правової охорони знакові є його ідентичність або схожість з іншими знаками настільки, що його можна переплутати зі знаками, котрі охороняються без реєстрації згідно з міжнародними угодами, учасницею яких є Україна.

Указом Президента України “Про заходи по охороні інтелектуальної власності в Україні” №285/2001 від 27 квітня 2001 року передбачено вжити необхідних заходів з “удосконалення законодавства України у сфері інтелектуальної власності з урахуванням положень Міжнародних договорів України, а також Угоди по торговельних аспектах прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS)”.

З огляду на актуальність для України розробки національного законодавства щодо охорони загальноновідомих знаків, спробуємо розібратися в цьому питанні, враховуючи практичну реалізацію вказаних вище міжнародних угод в законодавстві держав-учасниць, практику розгляду судових спорів, що виникають у сфері захисту прав власників загальноновідомих знаків, а також особливості національного законодавства України.

Одним із засадничих питань при розробці законодавства про охорону загальноновідомих знаків є призначення органу, компетентного визначати знак загальноновідомим.

У зв'язку з цим, аналізуючи положення статті 6 bis Паризької конвенції, поставимо декілька питань, пов'язаних з її реалізацією, зокрема:

- На який орган може бути покладено компетенцію визначати знак загальноновідомим, тобто

який орган в розумінні статті 6 bis Паризької конвенції і міжнародної практики може бути визнано “компетентним органом”?

- Які органи можуть відхиляти чи визнавати недійсною реєстрацію “конфліктного” товарного знака і забороняти його застосування, тобто відновлювати порушене право власників загальновідомих знаків?
- Чи можуть збігатися “компетентний орган” і органи, що відновлюють порушене право власників загальновідомих знаків?

У Спільній рекомендації зазначається, що “компетентним органом” може бути адміністративний, судовий або напівсудовий орган держави-учасниці, який має компетенцію робити висновок щодо того, чи є той чи інший знак загальновідомим, або компетентний забезпечувати охорону загальновідомих знаків.

Національні законодавства держав-учасниць Паризької конвенції визначають різні підходи до встановлення “компетентного органу”. У переважній більшості країн світу, серед яких і країни з найрозвиненішою економікою, “компетентними” органами є судові органи (США, Великобританія, Франція, Німеччина, Японія, Литва та інші). Часто “компетентними органами” є не суди загальної юрисдикції, а спеціалізовані патентні суди. У процесі розгляду справи суд встановлює, що знак є загальновідомим, і на підставі цього відновлює порушене право власника загальновідомого знака (відхиляє чи визнає недійсною реєстрацію “конфліктного” знака або забороняє його застосування, відшкодовує збитки тощо). Таким чином, у державах, де функції “компетентного органу” покладено на судові органи, “компетентний орган” і

орган, що відновлює порушене право власника загальновідомого знака, збігаються, що значно полегшує заявникові захист порушеного права, а ще зменшує його видатки, оскільки необхідність сплачувати мито за визнання знака загальновідомим відпадає.

Деякі країни вибрали інший шлях, покладаючи функції “компетентного органу” на адміністративні органи. До таких держав передусім належать пострадянські держави. Зокрема, в Російській Федерації наказом Роспатенту №38 від 17 березня 2000 року встановлено “Правила визнання товарного знака загальновідомим у Російській Федерації”. У вказаних правилах визначено критерії визнання знака загальновідомим, а також порядок подання особою, яка вважає свій товарний знак загальновідомим, заяви про це і порядок розгляду заяви про визнання знака загальновідомим “компетентним органом” — Вищою патентною палатою Російського агентства по патентах і товарних знаках.

Вища патентна палата є постійним чинним колегіальним органом Роспатенту і діє на підставі “Положення про Вищу патентну палату Російського агентства по патентах і товарних знаках”, ухваленого Постановою Уряду Російської Федерації №367 від 30 березня 1998 року.

Відповідно до “Правил розгляду заяв у Вищій патентній палаті”, затверджених наказом Роспатенту №107 від 21 травня 1998 року, зі змінами та доповненнями, затвердженими наказом Роспатенту №232 від 4 грудня 1998 року, Вища патентна палата розглядає заяви про визнання товарних знаків загальновідомими впродовж 6 місяців від дати їх подання. Проте за ініціативи Вищої патентної палати або на про-

ханья заявника цей термін може бути подовжено. За подання заяви про визнання знака загальновідомим стягується мито в розмірі 1600 доларів США.

Згідно з “Правилами визнання товарного знака загальновідомим в Російській Федерації”, товарний знак, визнаний загальновідомим, негайно після набрання чинності рішення Вищої патентної палати про таке визнання заноситься до Переліку загальновідомих у Російській Федерації товарних знаків. Відомості, які стосуються визнання товарного знака загальновідомим, публікуються Патентним відомством в офіційному бюлетені негайно по внесенні товарного знака до Переліку. Правилами встановлено, що після публікації власник може здійснювати виключне право на товарний знак, визнаний загальновідомим. Зокрема, визнання товарного знака загальновідомим може бути підставою для відмови патентним відомством іншій особі в реєстрації товарного знака або визнання судовими органами недійсною реєстрацію “конфліктного” знака, або заборони його застосування, а також відшкодування збитків власника загальновідомого знака. Рішення Вищої патентної палати може бути оскаржено в суді.

Постановою Державного патентного комітету Республіки Білорусь №2 від 9 серпня 2001 року затверджено “Правила визнання товарного знака загальновідомим у Республіці Білорусь”, згідно з якими функції щодо визнання знака загальновідомим покладено на Апеляційну раду при Державному патентному комітеті Республіки Білорусь.

У Китаї загальновідомим знак визнає Відомство по товарних знаках, після чого власник такого знака може порушити судову справу про ска-

сування або визнання недійсною реєстрацію “конфліктного” знака.

Таким чином, у разі покладання на адміністративні органи функцій “компетентного органу” захист прав власника загальновідомого знака фактично складається з двох етапів, і фактично два органи виступають як органи “компетентні” — визнання знака загальновідомим “компетентними органами”, якими є адміністративні органи, і відновлення порушеного права судовими органами. Грунтується це на тому, що адміністративні органи можуть лише визнати знак загальновідомим, а наслідки, що випливають з цього факту, належать винятково до компетенції судових органів (визнання реєстрації “конфліктного” знака недійсною, заборона на застосування “конфліктного” товарного знака, відшкодування збитків). При цьому заявник стикається з двома досить тривалими процедурами — попервах з процедурою визнання знака загальновідомим, а згодом із судовим розглядом справи і відновленням порушеного права. Окрім того, необхідно зазначити, що рішення “компетентного органу” про визнання знака загальновідомим також може бути оскаржено в суді. У такому разі позовна тяганина буде ще тривалішою. Отже, заявник за такої системи двічі витрачається: вперше — сплачує мито чи збір за визнання знака загальновідомим, вдруге — сплачує державне мито, звертаючись до суду за відновленням порушеного права.

Водночас слід зауважити, що покладання на адміністративні органи функцій “компетентного органу” має певні позитивні моменти. Зокрема, якщо “компетентним органом” визначено судові органи, то вони фактично виконують функцію відновлення порушених прав власників

загальновідомих знаків і попередження щодо порушення цих прав у майбутньому, тобто в цьому разі власник знака, вважаючи його загальновідомим, звертається до судових органів лише тоді, коли його права порушено третіми особами. Фактично судові органи справляють функції по захисту прав.

Якщо знак визнається загальновідомим адміністративними органами, то власник загальновідомого знака може звернутися із заявою про визнання його знака загальновідомим до порушення його прав третіми особами. При цьому після публікації в офіційному бюлетені відомостей про визнання знака загальновідомим власник може здійснювати свої права на товарний знак нарівні з власниками свідоцтва. Це означає, що в разі подання третьою особою заявки на реєстрацію знака, схожого чи ідентичного зі знаком, котрий визнано загальновідомим, настільки, що їх можна переплутати, заявнику буде відмовлено в наданні правової охорони. Так, наприклад, у Законі Республіки Білорусь "Про товарні знаки і знаки обслуговування" сказано, що не можуть реєструватися як товарні знаки позначення, ідентичні або схожі до їх змішування з товарними знаками інших осіб, визнаними загальновідомими у встановленому па-

тентним відомством порядку, стосовно будь-яких товарів.

Водночас, як на нашу думку, духу статті 6 bis Паризької конвенції найкращим чином відповідає практика покладання функцій "компетентного органу" на судові органи, оскільки у цій статті фактично йдеться про захист прав власників загальновідомих знаків. Обумовлено це тим, що охорона загальновідомих знаків на підставі цієї статті здійснюється без реєстрації, тоді як при покладанні цих функцій на адміністративні органи фактично запроваджується аналог реєстрації знака, в якому експертиза заявки обертається на процедуру встановлення загальновідомості знака. Слід врахувати також і те, що рішення адміністративного органу може бути оскаржено в суді, тобто за наявності серйозного спору все так чи інакше потребуватиме судового розгляду.

Ось чому найбільш доцільним видається шлях, який обрали найрозвиненіші економічно країни — покладання функцій "компетентного органу" на судові інстанції. В Україні функції "компетентного органу" можна було б покласти, залежно від суб'єктивного складу учасників судового процесу (сторін по справі), або на суди загальної юрисдикції, або на спеціальні господарські суди. ◆

Література:

1. Г.А. Андрощук. *Защита общеизвестных знаков (анализ международной практики)*. Межотраслевой научно-технический журнал "Проблемы науки", 2000, №5, с.37-48, №6, с.48-53.
2. Л. Ніколаєнко, І.Кожарська. *Охорона загальновідомих знаків — проблема міжнародна*. (Інтелектуальна власність, 2000, №4, с. 17-24).
3. І. Кожарська. *Охорона знаків для товарів та послуг в Європейському співтоваристві*. (Інтелектуальна власність, 2002, №6, с. 6- 11).
4. *Проблеми охорони інтелектуальної власності в Україні (Аналітична доповідь УЦЕПД)*. Національна безпека і оборона, 2001, №10(22), с.3-46.

ДО ВПРОВАДЖЕННЯ НАУКОВОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ "ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ЕКОНОМІКА"

О. Бутнік-Сіверський,
завідувач економіко-правового відділу НДІ інтелектуальної власності, доктор економічних наук, професор

Світовий досвід свідчить, що прибутки від національного використання інтелектуальної власності можуть поповнювати державний бюджет майже на третину.

Стрімке зростання вартості об'єктів інтелектуальної власності в цілому світі робить здобутки інтелектуальної діяльності значним капіталом.

Високий рівень розвитку науки, техніки, культури зумовлює політичну, економічну і будь-яку іншу незалежність держави, забезпечує її обороноздатність, високий політичний авторитет у світі.

Рівень соціально-економічного розвитку будь-якої країни на сучасному етапі визначає рівень розвитку науки — передові наукомісткі технології та інші високоефективні результати інтелектуальної діяльності.

Зростання ролі і значення інтелектуальної діяльності для соціально-економічного розвитку суспільства зумовлює необхідність належного ефективного правового забезпечення цієї діяльності та її економічного обґрунтування.

Ринок стимулює розвиток творчої інтелектуальної праці, впровадження у суспільне виробництво новітніх технологій, винаходів, корисних моделей, програмних продуктів тощо.

Глобалізація та лібералізація світової економіки посилюють взаємозалежність країн світу, що впливає на інтеграційні процеси.

Головними завданнями для України є формування самодостатньої, конкурентоспроможної, соціально-орієнтованої економіки, здатної невинно самостійно розвиватися.

Ключову роль у пристосуванні до нового економічного середовища сьогодні відіграють охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності і пов'язана з нею економіка інтелектуальної власності, які є необхідним інструментом для досягнення суспільством високого культурного рівня, прискорення науково-технічного прогресу та забезпечення конкурентоздатності галузей економіки, окремих виробництв і товарів.

Сучасний стан економіки України свідчить про відсутність засобів для забезпечення її структурної перебудови, розвитку і стабільності. Наше виробництво характеризується високим рівнем зношеності основних фондів, використанням застарілих технологій в багатьох галузях, високою енерго- та матеріаломісткістю, що призводить до її неконкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Наростає відставання в сучасних високотехнологічних

галузях. Про це свідчать і дані світової рейтингової оцінки.

В Україні налічується понад 2 тис. кваліфікованих інженерів на 1 млн. жителів, завдяки чому Україна посідає 22-гу позицію в рейтингу 88 країн за оцінкою дослідження конкурентоздатності України, проведеного J.E.Austin Associates (JAA). Саме цей показник є тією "безпрограшною ставкою", яка забезпечить конкурентоздатність країни в майбутньому. В Україні також високий показник використання Інтернету на душу населення, хоча чисельність комп'ютерів є нижчою від світового показника. У рейтингу дослідної компанії The Economist Intelligence Unit (EIU) Україна посідає одну з останніх позицій щодо готовності до електронного бізнесу, а Всесвітній економічний форум (ВЕФ) дав Україні низьку оцінку стосовно технологічного розвитку і використання електронної пошти всередині компаній. Водночас показник експорту високих технологій в Україні вищий за середній.

Світовий досвід вказує на ефективність інноваційного способу розвитку на основі використання інтелектуальної власності. Цей спосіб має свої специфічні особливості. Основне суспільне багатство розвинених країн — це нова інтелектуальна еліта: підприємці, менеджери, фінансисти, науковці, кваліфіковані інженери, програмісти, а також інші фахівці, зайняті у сфері високих технологій, розповсюдження інформації та новітніх знань.

На зміну індустріальній епосі приходять нова економіка, що базується на дослідженнях науки і сучасних комунікаційних технологіях.

Головним джерелом економічного зростання стають не природні і матеріальні ресурси, а ідеї та інновації.

Сьогодні світова Промислова економіка поступається місцем Інтелектуальній економіці. При цьому найбільш значною рушійною силою постає сила ідей. Світовий досвід засвідчує, що в економіці, яка більше спирається на ідеї, а менше на фізичний капітал, різко зростає вірогідність реалізації успішних проривів. Так, наприклад, частка капіталовкладень в інформаційні технології в США зросла втричі порівняно з 1960 роком.

Тенденції вагомого поліпшення результатів інтелектуальної діяльності в глобальному масштабі відображає статистика Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) — однієї із спеціалізованих установ системи ООН. За даними ВОІВ, 2000 р. подано понад 90 тис. міжнародних заявок на винаходи за процедурою Договору про патентну кооперацію (РСТ). Приріст кількості заявок РСТ до рівня 1998 р. становить 20,9%, а до рівня 1997 р. — 35,7%.

Певною мірою така активність стимулюється Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС), яка зобов'язує країни-члени Світової організації торгівлі (СОТ) реформувати та суттєво підсилювати законодавство у сфері інтелектуальної власності і запроваджувати дійові засоби захисту її прав.

Зростання обсягів патентування супроводжується активізацією патентно-ліцензійної діяльності. Наприклад, у Сполучених Штатах Америки доходи від ліцензування прав

інтелектуальної власності зросли з 15 млрд. дол. 1990 р. до понад 100 млрд. дол. 1998 р., а на середину нинішнього десятиріччя, за прогнозами, сягнуть 500 млрд. дол.

На сучасному етапі розвитку відбувається інтенсивне формування комплексної галузі суспільного виробництва — економіки авторського права і суміжних прав (АПіСП) як однієї із складових елементів інтелектуальної власності. Обсяг базових галузей економіки АПіСП, наприклад, у валовому національному продукті США становив 1996 р. 3,65% або 278,4 млрд. дол., за оцінкою Міжнародного альянсу інтелектуальної власності. Обсяг цілої економіки АПіСП досяг того ж року 5,68% валового національного продукту або 433,9 млрд. дол. США. При цьому темпи зростання економіки АПіСП з 1977 року до 1996 року щорічно становили 5,5%, тобто більше ніж удвічі випереджали темпи росту економіки США за той же період.

Зайнятість у базових галузях економіки АПіСП зростала більш високими темпами, ніж зайнятість в економіці в цілому. Так, наприклад, в економіці АПіСП 1996 року було зайнято 6,5 млн. осіб, що становить близько 5,15% усієї робочої сили.

У сучасній економіці інтелектуальну власність не можна розглядати лише як засіб охорони продукції чи технології від копіювання або як таку, що виконує "технічну" чи "юридичну" функції. Крім зазначених функцій, вона вже набуває неабиякої ваги у сфері підприємництва і конкурентної боротьби. Поки що недооцінюється можливість капіталізації величезних активів інтелектуальної власності. Приміром, комерціалізація об'єктів авторсько-

го права і суміжних прав у розвинених країнах світу призвела до створення цілої галузі суспільного виробництва. На жаль, в Україні законодавці не розуміють цієї особливості об'єктів авторського права, що не дає змоги зробити цю галузь пріоритетною, як це є в більшості країн світу. Наприклад, бюджет Російської федерації 2000 р. передбачив надходження від використання об'єктів інтелектуальної власності, яка належить державі, понад 9,6 млрд. руб., що більше планового надходження до бюджету Росії за 1995 рік майже втричі.

Під патентною стратегією слід розуміти використання компанією всіх можливих об'єктів інтелектуальної власності і різних видів їх правової охорони та захисту, а також її вагомість з позиції економічної доцільності. Як доведено практикою розвинених країн світу, належним чином розроблена стратегія з використання інтелектуальної власності дає змогу підприємству чи компанії:

- закріпитися на сприятливих ринкових позиціях через використання сучасних технологій для виробництва продукції та надання послуг, а також завдяки розгортанню науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт підвищити ефективність маркетингових досліджень;
- своєчасно реагувати на зміну ринкової кон'юнктури завдяки точному прогнозуванню технологічних змін на базі патентно-інформаційних досліджень;
- вдосконалити свою фінансову діяльність, застосовуючи нематеріальні активи для отримання додаткових прибутків та використовуючи прогресивні розроб-

- ки для зниження витрат;
- підвищити конкурентоздатність компанії.

Зважаючи на поданий вище огляд різних точок зору на проблему, який підтверджується відповідними світовими та регіональними статистичними показниками, можна зробити висновок, що в Україні потрібно впровадити і розвинути новий напрямок наукової діяльності, пов'язаний з Інтелектуальною економікою (Creative Economy).

Інтелектуальна економіка як предмет — це галузь науки, яка вивчає теорію і практику функціонування ринкових структур та механізмів взаємодії суб'єктів економічної діяльності, пов'язаних з інтелектуальним капіталом. Вона є функціональною складовою економічних наук і спирається на фундаментальні положення, які вже відомі економічній теорії. Але є наукові прогалини, де економічна теорія і практика, до яких віднесено Інтелектуальну економіку, потребують певних наукових досліджень.

При цьому слід зазначити, що власне Економіка — це наука про дію економічних законів, про те, як суспільство використовує певні, обмежені ресурси для виробництва корисних продуктів та розподілу їх серед різних груп населення. Вона вивчає теоретичні засади і практичні форми функціонування ринкового механізму господарювання, вирішує питання щодо економного витрачання ресурсів, зниження затрат виробництва, використання і впровадження високопродуктивних техніки і технологій, результатів інтелектуальної праці на засадах побудови економічних, соціальних і трудових відносин.

Сучасна ринкова Інтелектуальна економіка — це змішана економіка, в якій інтелектуальний продукт створюється під впливом власних зусиль, що спрямовують підприємницьку активність на зростання інтелектуального капіталу, а держава регулює цей процес, встановлюючи правову структуру бізнесу і контролюючи її дотримання. Вона вивчає питання організації підприємницької діяльності, які охоплюють організаційні форми та правові засади бізнесу, методи ціноутворення та оцінки вартості інтелектуального продукту, засоби мобілізації інтелектуального капіталу, систему сучасного обліку, фінансових відносин і процедуру укладання угод.

Інтелектуальний капітал — це знання, які можуть бути оберненими на прибуток та оцінені. Бізнес — це відповідний вид діяльності з метою отримання доходу за результатами комерціалізації інтелектуального продукту. Водночас він передбачає залучення власного капіталу або опосередковану участь у такій діяльності через вкладення в діло власного капіталу на умовах корпоративного права.

Використання інтелектуальної власності в господарській діяльності з економіко-фінансових позицій є її комерціалізацією, яка виникає на умовах договірних відносин.

Саме комерціалізація інтелектуальної власності в умовах ринкових відносин потребує розглядати її як товар і як капітал.

З означених позицій є всі підстави виділити в окремий напрям наукової діяльності в галузі "Економічні науки" — "Інтелектуальну економіку" за шифром — 08.11.01. З цією метою розроблено Паспорт

спеціальності — "Інтелектуальна економіка", який дає уявлення про формулу спеціальності, напрями дослідження і галузь науки, в яких буде відбуватися присудження наукового ступеня кандидата та доктора економічних наук, що додається. Це є завершальною ланкою кадрової піраміди фахового росту спеціалістів.

Стосовно іншої назви означеного напрямку наукової діяльності, а саме — "Економіка інтелектуальної власності", то на сьогодні таку назву віднесено до дискусійного питання.

Назва напрямку наукової діяльності "Економіка інтелектуальної власності" вже в самій назві обмежується терміном "власність", що звужує науковий спектр проблем.

Термін назви наукової діяльності "Інтелектуальна економіка" вбирає значно ширше коло проблем, які потребують подальшого наукового вивчення, якщо розглядати цей напрям наукової діяльності з позицій "Інтелектуального капіталу", до якого належить "Інтелектуальна власність", "Інтелектуального потенціалу", "Людського капіталу", "Структурного капіталу", "Споживчого капіталу", "Інноваційної діяльності" у сфері інтелектуальної власності тощо.

Термін "Інтелектуальна економіка" знайшов своє застосування у світовій практиці. Інтелектуальний капітал як ресурсна складова Інтелектуальної економіки має надзвичайно складну сутність та багатовек-

торність вияву, що визначається механізмом його функціонування. Ось чому назва наукового напрямку економічних досліджень "Інтелектуальна економіка" є більш привабливою як за змістом, так і з позиції переліку наукових проблем дослідження, що знайшло своє відображення в Паспорті спеціальності.

Відзначимо, що проблемні питання з нових наукових напрямів — Право інтелектуальної власності та Інтелектуальна економіка сьогодні в Україні хвилюють не лише окремих науковців, спеціалістів, підприємців — фізичних і юридичних осіб, які досліджують, створюють і використовують результати інтелектуальної праці. Це водночас стосується права і економіки національної інтелектуальної власності держави, яка інтегрується у світове співтовариство і тому повинна враховувати вимоги Міжнародного права інтелектуальної власності.

Таким чином, започаткування нового напрямку економічної науки — "Інтелектуальна економіка" дасть можливість зробити наукові узагальнення в теорії і практиці, сприяти відповідній спеціалізації, створити умови подальшої побудови ефективної економіки за рахунок інноваційних процесів, створити і впровадити результати творчої інтелектуальної праці, використати в господарському кругообігу різновиди нематеріальних активів тощо. ◆

Література:

1. Андросчук Г. Інноваційна діяльність в Україні: економічний механізм стимулювання // *Інтелектуальна власність*. 2000, №12, с.12, с.23-30.
2. Андросчук Г. Винахідницька активність в країнах Європейського Союзу: Стан та тенденції. // *Інтелектуальна власність*. 2001, №3, с.6-8.

3. Бутнік-Сіверський О. Інтелектуальний капітал: Теоретичний аспект. // Інтелектуальний капітал. — 2002, №1; с.16-27.
4. Красовська А., Бернадська І. Сучасні тенденції економічного розвитку і охорона прав інтелектуальної власності. // Інтелектуальна власність. 2002, №2-3, с.27-23.
5. Кулаков С. (Россия). Экономика авторского права. // Інтелектуальна власність. 2002, №1, с.18-21.
6. Меняйло Л. Сприяння формуванню ринку інтелектуальної власності в Україні. // Інтелектуальна власність. 2002, №2-3, с.30-41.
7. Оценка конкурентоспособности Украины в 2001 году.//Мировые дискуссии. Подготовлено Дорошенко Л. 2002, 22-29 апреля, №14; с.2-5.
8. Підпригора О. Проблеми цивільно-правового захисту права інтелектуальної власності // Інтелектуальний капітал. 2002, №2, с.4-9.

Проект

ПАСПОРТ

спеціальності 08.11.01. — Інтелектуальна економіка

1. Формула спеціальності

Інтелектуальна економіка (Creative Economy) — галузь науки, яка вивчає теоретичні і прикладні проблеми функціонування та механізми взаємодії суб'єктів економічної діяльності, пов'язаних з інтелектуальним капіталом, засобами мобілізації та підвищення його ефективності, ринком інтелектуального продукту, формами і методами корпоратизації, інноваційної діяльності та комерціалізації, різновидів нематеріальних активів, а також з проблемами удосконалення методів оцінки вартості інтелектуального продукту, ціноутворення, фінансових відносин і формування облікової політики з урахуванням вимог міжнародних стандартів.

2. Напрями досліджень:

- економіко-правові засади формування інтелектуального капіталу та його державного регулювання;
- економічний механізм, теорія і методологія прогнозування, планування та аналізу розвитку інтелектуального капіталу;
- інноваційна стратегія та мотиваційні механізми впровадження новітніх результатів творчої інтелектуальної праці;

- створення організаційно-економічного механізму становлення та стимулювання інноваційної діяльності, спрямованої на розвиток науково-технічного потенціалу інтелектуальної праці і охорони прав її результатів;
- розвиток інноваційної моделі структурної перебудови економіки та її зростання в інтелектуальній сфері;
- удосконалення організаційно-економічного механізму міжнародного трансферу інтелектуального продукту, а також експорту вітчизняного інтелектуального продукту;
- створення інфраструктури ринку інтелектуального продукту (технопарків, інкубаторів, центрів, бірж прав тощо);
- маркетингові дослідження ринку інтелектуального продукту;
- формування витрат на створення та продаж різновидів об'єктів інтелектуальної власності;
- механізм ціноутворення; взаємозв'язок внутрішніх і світових цін та конкурентоспроможності об'єктів інтелектуальної власності;
- методологічні та методичні питання відтворення нематеріальних активів, амортизаційна та інвестиційна політика у сфері інтелектуальної власності;
- удосконалення методів оцінки інтелектуальної власності та ліцензійних угод з урахуванням їх різновидів та міжнародного досвіду;
- комерціалізація інтелектуальної власності;
- корпоративні трансакції з використанням інтелектуального продукту;
- фінансові відносини та удосконалення фіскальної політики у сфері інтелектуальної економіки та менеджменту;
- формування облікової політики у сфері інтелектуальної власності з урахуванням міжнародних стандартів та світового досвіду.

3. Галузі науки, в яких відбувається присудження наукового ступеня:

Економічні науки

ПРАВОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ЗАХИСТУ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ

С. Петренко,
науковий співробітник НДІ інтелектуальної власності

Електронно-обчислювальна машина або, простіше кажучи, комп'ютер є невід'ємною складовою сучасного життя. Проте, за своєю суттю, комп'ютер без необхідних комп'ютерних програм (далі — КП) — це "купа заліза", ні на що не здатна.

Саме комп'ютерні програми забезпечують можливість продуктивного діалогу між машиною і людиною, що і визначає обсяг можливих прибутків від реалізації КП. З іншого боку, КП без комп'ютера — перелік ні на що не придатних команд, інструкцій, кодів тощо.

У зв'язку зі специфікою сучасних інформаційних технологій саме КП, на відміну від комп'ютера (чи так званих "апаратних засобів") є найбільш вразливими щодо неправомірного використання, крадіжок. Тому логічно, що, з одного боку, є безліч випадків незаконного привласнення та використання КП без дозволу осіб, які мають на них авторське право, тобто піратства, а з іншого — численні спроби виробників КП захистити своє право власності як на державному, так і на міждержавному рівнях.

Необхідність у захисті прав на КП виникла разом з їх появою. Аби зрозуміти підходи до правового за-

хисту КП тих часів, варто брати до уваги ту обставину, що КП не були легко доступними через обмежену кількість комп'ютерів та відсутність компактних засобів і зручних методів перенесення та збереження інформації.

Окрім того, компанії, що виробляли комп'ютери, створювали і програмне забезпечення, яке розроблялося за власними стандартами, постачалося разом з комп'ютером і не було уніфікованим [1]. Це давало змогу виробникам легко контролювати розповсюдження своїх КП та, деякою мірою, монополізувати їхній сервісний супровід. Прикладів порушення прав власності на КП практично не існувало. Найсучасніші та найперспективніші розробки КП могли стати хіба що об'єктами промислового шпигунства.

У США інтереси виробників КП захищалися тоді законодавством про комерційну таємницю та положеннями договірної права [2].

Ситуація суттєво змінилася з появою наприкінці сімдесятих років персональних комп'ютерів (далі — ПК). Тепер вони стали доступними не лише для великих фірм, а й для представників малого та середнього бізнесу і для приватних осіб.

Невдовзі операційні системи та прикладне програмне забезпечення для ПК почали створюватися не тільки виробниками комп'ютерів, як раніше, а й різноманітними незалежними компаніями, такими як Microsoft Corporation, Digital Reach Ink, Lotus Development corporation тощо. Як наслідок зросла конкуренція у сфері виробництва КП, що призвело до зниження цін на них [1].

За цих умов зріс рівень піратства, зменшилася зацікавленість у розробках та просуванні на ринок КП, бо вони перестали приносити очікувані прибутки. Виникла нагальна потреба в запровадженні ефективної системи захисту прав на КП.

У більшості держав внаслідок перегляду чинних на той час правових підходів щодо захисту КП їх було віднесено до об'єктів авторського права. Перший законодавчий прецедент мав місце на Філіппінах, де в результаті реформи авторського права КП зачислили до категорії наукових творів, що охороняються.

США першими, серед індустріально розвинених країн 1980 р. затвердили спеціальні норми щодо захисту програмного забезпечення. Було ухвалено Закон про авторське право на комп'ютерні програми. Приклад підтримали: Австралія 1984 р.; Франція, ФРН, Японія, Великобританія 1985 р.; Іспанія 1987 р.; Канада 1988 р.; Китай 1990 р. [3].

За статистичними даними Business Software Alliance (далі — BSA), який об'єднує провідних виробників КП, проблема піратства набула міжнародного характеру, а географія держав, де мають місце факти піратства стосовно КП, дуже розлога. Серед них є і економічно розвинені

країни — розробники лівової частки світового ринку КП (США, Канада, Японія), і країни, економіка яких розвивається (Китай, Росія, Україна, Малайзія тощо).

Для ефективного правового регулювання відносин щодо створення та використання КП необхідно здійснювати правовий захист не лише на національному рівні, а й на міжнародному шляхом укладення відповідних конвенцій, угод.

Зараз на міжнародному рівні охорона КП здійснюється нормами авторського права. Це закріплено в Бернській конвенції про охорону літературних і художніх творів, у Договорі Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 20 грудня 1996 р., у Директиві Європейського співтовариства про правову охорону комп'ютерних програм від 14 травня 1991 р., в Угоді Світової організації торгівлі про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності [4]. Авторське право — це сукупність норм, що сприяють частині людства безпосередньо створювати нематеріальні блага.

Використання норм авторського права дає виняткову змогу особі, що його має, контролювати копіювання, розпродаж своїх КП і тим самим гарантувати собі відповідні фінансові надходження [1]. Така охорона є досить простою, доступною і охоплює всі конкретні КП.

У більшості країн правова охорона виникає внаслідок створення КП незалежно від їх реєстрації або виконання інших формальностей (згідно з нормами Бернської конвенції). Але в деяких країнах реєстрація КП все ж існує, хоча і не має правомочного характеру. Наприклад, у Фран-

ції КП можна зареєструвати в Асоціації інженерів і вчених. Закон США про авторське право до 1989 р. — року приєднання США до Бернської конвенції, містив вимоги щодо реєстрації і депонування примірників КП.

Як зазначалося, згадані реєстрація і депонування не є умовою виникнення правової охорони твору, але вони дають право на судовий захист (право на подання позову до суду за порушення авторських прав). Окрім того, у разі судового процесу чи спірності питання матриці депонованих творів виступають як докази, що не потребують доведення і здатні визначити, чи маємо ми справу з оригіналом, чи з копією, чи з підделкою.

На думку автора, сьогодні, за широкого застосування нових цифрових технологій, впровадження депонування та реєстрації є необхідним засобом у правовому захисті КП в Україні.

Термін правової охорони КП в більшості країн збігається з термінами правової охорони інших об'єктів авторського права, а за умови приєднання до Угоди TRIPS [5] ще й регламентується ст. 12 цієї Угоди.

Як відомо, КП, на відміну від інших творів науки, літератури, мистецтва, що мають вічну цінність, дуже швидко "морально" старіють. Уже за 15 років після створення певна КП навряд чи буде актуальною і тому навряд чи буде приносити прибуток її творцю.

Де зараз використовують дуже поширені в державах СНД наприкінці 80-х текстові комп'ютерні редактори "Лексикон", "Твір", "Слово и Дело"? Або візьмемо операційну

систему MS Windows 95, створену 1995 р. Сьогодні на терені колишнього Союзу її використовують здебільшого ті, хто мають через брак фінансів морально застарілі ПК і тому не можуть користуватися сучасними, більш досконалими КП.

З точки зору одержання можливого економічного зиску, 20 років для правової охорони КП цілком достатньо. Обмеження терміну правової охорони КП дасть змогу надати їм статус спільного надбання людства. Це суттєво здешевить процес навчання легальних користувачів ПК і розширить їх коло, що, в свою чергу, сприятиме подальшому науково-технічному розвитку суспільства (за аналогією з патентним правом на винаходи). Така правова політика стане ефективною рекламою фірмам-розробникам КП, заохотить потенційних користувачів прогресивних КП і як наслідок збільшить їхні прибутки.

Слід зазначити, що у зв'язку зі специфікою КП, рівнем сучасного розвитку інформаційних технологій норми авторського права не можуть захистити, наприклад, від запозичення логічних принципів, реалізованих у цих програмах, архітектури побудови програми тощо. Окрім того, об'єктом авторського права може стати не будь-який твір, а лише той, який має такі встановлені законом ознаки, як творчий характер і виявлення в об'єктивній формі. Тобто твір має бути результатом творчої праці автора [6].

Той факт, що КП пишуться, згідно з їхніми алгоритмами, на одній з мов програмування рядок за рядком, став одним з головних критеріїв зачислення їх, за Бернською

конвенцією, до літературних творів. Цей крок був цілком логічним. Певна КП тих часів створювалась, як правило, одним автором, за його творчим задумом і, безумовно, віддзеркалювала його індивідуальність. Проте, як відомо, КП суттєво відрізняється від літературного твору за своїми функцією, дією та призначенням.

Тепер КП створюють сотні людей, кожен з яких в межах службового завдання працює над конкретним незначним її фрагментом. Окрім того, програми для сучасних операційних систем — це вимоги чіткої відповідності стандартним процедурам та інструкціям, де майже немає місця творчості і вияву індивідуальності автора.

Сучасні тенденції у царині програмування свідчать про перехід від власне мов програмування (Basic, Fortran, Paskal, C+ тощо) до візуальних засобів програмування (Visual Basic, Visual C++, Delphi тощо). Візуальні засоби програмування дають автору можливість не тільки записувати програму рядок за рядком, а й використовувати для її створення елементи конструювання з готових блоків та форм.

Звертаючись до патентного права, слід зазначити, що КП має здебільшого такий об'єкт винаходу, як СПОСІБ (наявність дії або сукупності дій, порядок виконання дій у часі, умови виконання дій, режим), і це слід враховувати, розробляючи законодавство щодо охорони прав на КП.

З іншого боку, аналізуючи перелік об'єктів авторського права, можна зробити висновок, що кожен з них створено людиною, безпосередньо сприймається людиною ж через органи відчуття, породжуючи при

цьому певні асоціації. Тобто кінцевим користувачем об'єкта авторського права є людина. Що ж до КП, то лише вони серед усіх об'єктів авторського права не підпадають під наведені ознаки. По суті, кінцевим користувачем КП у їхньому завершеному вигляді (об'єктному код) є комп'ютер. КП у об'єктному код не сприймаються через органи відчуття з породженням певних асоціацій навіть їхнім автором, хоча це можливо на певних проміжних етапах їх створення.

Зазначене свідчить, що на тепер правовий захист КП як результату інтелектуальної діяльності людини лише авторським правом — недостатній, а зачислення КП до літературних творів — не є коректним.

У багатьох країнах застосовується системний підхід щодо охорони комп'ютерних програм, який включає, окрім норм авторського права, ще й норми патентного права, договірне право, законодавство про недобросовісну конкуренцію, про комерційну таємницю тощо. Мали місце і спроби створити спеціальну правову систему охорони комп'ютерних програм [7].

В Японії, наприклад, розроблено, але поки що не введено в дію проект спеціальних засобів охорони КП. У Франції запропоновано своєрідну стосовно авторсько-правової системи охорону комп'ютерних програм, яка поєднує норми авторського і патентного права з перевагою останнього.

У літературі висловлювалися пропозиції щодо правової охорони КП через залучення законодавства про комерційну таємницю та антимонопольного законодавства [8].

Зараз практично всі розвинені країни, здійснюючи захист комп'ю-

терних програм, використовують, за необхідності, й норми патентного права. Водночас у законодавствах Великобританії, Італії, Німеччини, скандинавських країн, а також у Європейській патентній конвенції зазначено, що комп'ютерні програми непатентоздатні як такі [4]. Саме про це говорить стаття 52 Європейської патентної конвенції. Більш прогресивними у цьому сенсі є патентні законодавства США, Канади, Японії, Австралії, Греції, Франції та інших країн, які дозволяють розглядати по суті заявку на патент у разі, якщо винахід має в собі комп'ютерну програму і відповідає вимогам патентоздатності (новизна, винахідницький рівень, промислова придатність).

Застосування гнучкого підходу до патентування комп'ютерних програм можна проілюструвати на прикладі США. Якщо комп'ютерну програму записано в реальному середовищі, наприклад, на дискеті, то вона може бути патентоздатним об'єктом, згідно з Патентним законом США (The patent law of USA), [9] зокрема, §101, і щодо неї має проводитися відповідна експертиза (§101 і §103).

Спеціальні правила з експертизи винаходів, пов'язаних з комп'ютерними програмами, встановлено також патентними відомствами Австралії (1992 р.), Канади (1993 р.), Японії (1996 р.) [4]. До речі, в США на базі Мічиганського університету створено спеціальний інститут з проблем патентування КІП [4].

Зручність користування КІП є невід'ємною особливістю їхньої унікальності, що покладено в основу "ринкової" схеми правового захисту

КІП від неправомірного їх використання, розробленої колективом юристів під керівництвом Памели Семюельсон. Автори розробки вважають, що цінним є те, що виконує інтелектуальна власність, а не те, чим вона є [10].

Цінністю КІП вважається унікальний перелік завдань, які виконуються в результаті дій користувача або зовнішніх програм, та її "поведінка" з користувачем. На жаль, у жодному зі згаданих типів правової охорони не враховується саме ця, головна "робота" КІП.

Відтворення функціональних можливостей чужих КІП за короткий термін без порушення міжнародних угод та національного законодавства стає занадто легкою справою через:

- майже необмежені можливості копіювання КІП;
- сучасний рівень розвитку мереж, наприклад, Інтернет;
- впровадження нових технологій створення програм (приміром, об'єктно-орієнтоване програмування) та їх декомпіляції.

У результаті автори КІП не отримують винагороди за їхню "унікальність", тому що не мають "запасу часу", протягом якого результат їхньої інтелектуальної праці не встигли б відтворити інші, і ринок ще не наповнився підробками.

Ідея "ринкової" схеми полягає в тому, що автор впродовж 1-2 років має виключне право на економічний зиск КІП. По закінченні цього терміну від автора за обґрунтовану винагороду (ціну) можуть запросити дозволу на використання КІП інші. Ціну, за аналогією з патентами, визначатиме ринок [11].

Зміна фізичних умов передачі інформації, що стало невідпорним фактом останнього десятиріччя, неухильно впливає на утворення інформаційної економіки нового типу. Ці зміни має віддзеркалювати адекватне правове регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі використання КП.

Безумовно, який би інститут правової охорони КП не використовувався, її рушійна сила — економічне питання. Але й виробники КП, і представники царини правового захисту інтелектуальної власності повинні розуміти, що великих коштів за наявної системи захисту КП не дістати, а всіх фінансових збитків не відшкодувати.

Доцільним, на думку автора, є вже вторований провідними фірмами шлях, який базується на договірних відносинах між власником і покупцем КП з жорстким захистом прав власника. При цьому на ринку продаються фактично не самі КП, а послуги (навчання, сервісне обслуговування, розробка під конкретне замовлення тощо), і саме вони потребують ефективного правового захисту.

Рівень піратства в тій чи іншій державі обумовлено такими факторами, як: економічна ситуація в державі; інтелектуальний рівень нації; відсоток населення, який користується комп'ютером і має доступ до мережі Internet; виробнича база з виготовлення піратської продукції; ефективна, узгоджена діяльність законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Збитки ж від піратства складаються з неотриманих податків та прибутків, а також з фінансових результатів від економічних санкцій світового співтовариства.

За останні роки у всіх регіонах світу спостерігається зниження рівня піратства у царині КП (рис. 1а). Що стосується збитків від піратства, то по всіх регіонах, окрім Азійсько-тихоокеанського, вони теж зменшуються (рис. 1б). Проте, на думку аналітиків BSA [12], причина зменшення збитків полягає, насамперед, у зниженні вартості КП та ненасиченості ринку новими КП.

Аналогічні тенденції зниження рівня піратства та втрат від нього мають місце і в окремих державах Східної Європи (рис. 2).

Рівень піратства не завжди адекватний рівню збитків від нього. Наприклад, у Північній Америці рі-

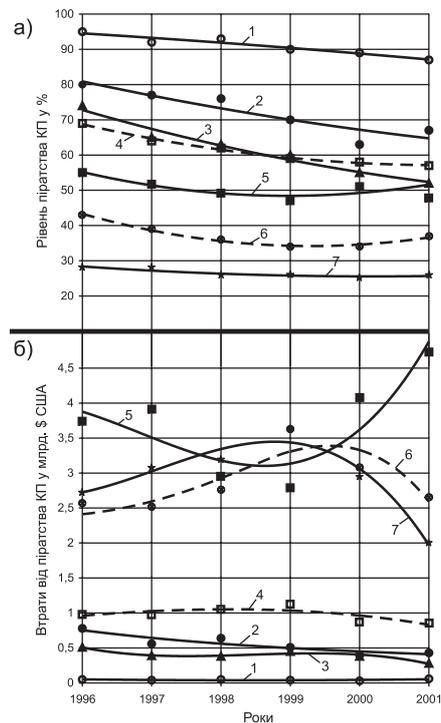

Рис. 1. Тенденції зміни рівня піратства КП в регіонах світу (а) та втрат від нього (б) за останні роки. Позначення: 1 - Україна (○); 2 - Східна Європа (●); 3 - Середній схід/Африка (▲); 4 - Латинська Америка (□); 5 - Азійсько-тихоокеанський регіон (■); 6 - Западна Європа (◎); 7 - Північна Америка (★)

вень піратства за останні роки не зазнав суттєвих змін, але збитки від нього значно зменшилися. Щодо Польщі та України, то перша мала 2001 року один з найнижчих рівнів піратства у Східній Європі, тоді як Україна — один з найвищих. Проте збитки від піратства у Польщі 2001 року були більшими, ніж в Україні. Окрім того, незважаючи на зниження рівня піратства КП в Україні за останні шість років, рівень збитків від нього майже не змінився.

Очевидно слід провести спеціальні дослідження щодо впливу тих чи інших факторів на рівні піратства та збитків від нього. Результати таких досліджень треба враховувати як за змін та доповнень до законодавства, так і за розробки ефективної системи правового захисту КП.

Здійснюючи подібний науково-правовий пошук, безумовно, треба спиратися на міжнародний досвід. Але при цьому не слід забувати і про те, що кожний крок у правовому полі нашої держави має призводити до наукового та культурного збагачення нації, зміцнення державності. Кожна країна має захищати свої національні інтереси (згадаймо США).

Висновки та рекомендації

Зачислення КП до літературних творів, за Бернською конвенцією, не є коректним.

Література:

1. Авторське право і суміжні права. Європейський досвід: У 2-х книгах / За ред. А.С. Довгерта. — Книга 2: Виступи, статті європейських спеціалістів / Уклад. В.С. Дроб'язко. — К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2001. — 460 с.
2. Johnson M.E. The uncertain future of computer software users' rights in the aftermath of MAI Systems // Duke law journal. — 1994. — Vol. 44. — N 2.

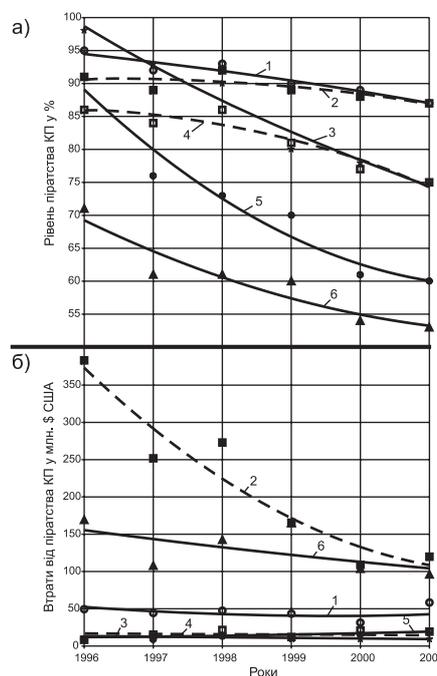

Рис. 2. Тенденції зміни рівня піратства КП у Східній Європі (а) та втрат від нього (б).
Позначення: 1 - Україна (○); 2 - Росія (■); 3 - Болгарія (★); 4 - Румунія (◊); 5 - Словенія (⊙); 6 - Польща (▲)

Система захисту КП лише нормами авторського права не є достатньою.

Слід розробити концептуальні підходи для захисту КП нормами патентного права.

Термін захисту майнових прав авторів КП потребує перегляду щодо його зменшення. ◆

3. В. Черячукин *Правовая охрана компьютерных программ за рубежом // ИС. Промышленная собственность — 2002. — № 2. — С. 69-79.*
4. *Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. — Наук.-практ. вид.: У 4-х т. / За заг. ред. О.Д. Святоцького. — Т. 2: авторське право і суміжні права / С.О. Довгий, В.С. Дроб'язко, В.О. Жаров та ін.; За ред. Г.І. Миронюка, В.С. Дроб'язка. — К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 1999. — 460 с.*
5. *Захист прав інтелектуальної власності в контексті вступу до СОТ / навч. посібник за ред. П'ятницького В.Т. — К.: UEPLAS, К.І.С., УАЗТ, — 80 с.*
6. *Цивільне право: підручник для студентів юрид. вузів та факультетів. — К.: Вентури., 1997. — 480 с.*
7. *Энтин П.М. Правовая охрана математического обеспечения ЭВМ. — М.: 1989. — С. 33-36.*
8. *Zimmerman D. Global limits on "Look and Feel": defining the scope of software copyright protection by international agreement // Columbia journal of transnational law. — 1996. — Vol. 34. — N2. — p. 508.*
9. http://www.etccherry.com/arg_pat_law.htm.
10. *Э. Дайсон Будущее из прошлого. Интеллектуальная собственность в Сети // http://www.computerra.ru/offline/1997/184/402/for_print.html. — 24.02.1997 г.*
11. *Памела Сэмюэльсон, Дж.Х.Райхман, Митчелл Капор, Рэнделл Е. Девис, "A manifesto concerning the legal protection of computer programs" ("Манифест о правовой защите компьютерных программ") // Columbia Law Review. — 1994. — Vol. 94.*
12. <http://www.bsa.org/>.

П Р И В І Т А Н Н Я

Редакційна колегія журналу та колектив НДІ інтелектуальної власності Академії правових наук України вітають головного редактора журналу **Крайнева Петра Павловича** з успішним захистом дисертаційної роботи на здобуття вченого ступеня кандидата економічних наук на тему “Формування системи управління промисловою власністю”.

АВТОРСЬКІ ТА СУМІЖНІ ПРАВА В КАБЕЛЬНОМУ ТЕЛЕБАЧЕННІ

Т. Васьковська,
науковий співробітник НДІ інтелектуальної власності

Бурхливий розвиток технологій, завдяки яким сучасні кабельні мережі в Україні мають можливість транслювати програми та передачі по більш ніж п'ятдесятьох технічних каналах мовлення, призводить до збільшення обсягів використання об'єктів авторського права і суміжних прав та, з одного боку, до зростання ризиків порушення прав правовласників, а з іншого — до зниження захищеності операторів кабельного телебачення від претензій третіх осіб.

Ситуація, яка склалася в Україні навколо організацій мовлення, кабельного телебачення, а також проблеми взаємовідносин між національними телекомпаніями та кабельними операторами свідчить, що необхідно знаходити шляхи для її вирішення на підставі чинного законодавства країни і міжнародних правових актів.

В Україні все більшого розмаху набуває розбудова кабельних мереж. Проте правові питання щодо роботи кабельних мереж недостатньо врегульовано. Практично до кінця не визначено правовий статус кабельного телебачення. Особливо багато виникає проблем, пов'язаних з неправомірним використанням об'єктів авторського права і суміжних прав у

кабельних мережах. Оператори кабельного телебачення не мають можливості правомірно ретранслювати програми мовлення без співставлення економічних і юридичних обтягувань.

У Законі України "Про авторське право і суміжні права" організації мовлення віднесено до суб'єктів суміжних прав. *Організація мовлення* — це організація ефірного мовлення чи організація кабельного мовлення. *Організація кабельного мовлення* — телерадіоорганізація, що здійснює публічне сповіщення радіо- чи телевізійних передач і програм мовлення (як власного виробництва, так і виробництва інших організацій) шляхом передачі на відстань сигналу за допомоги того чи іншого виду наземного, підземного чи підводного кабелю провідникового, оптоволоконного чи іншого виду (пreamбула, стаття 1).

У цій статті дано визначення термінів "публічне сповіщення (доведення до загального відома)", (передача за згодою суб'єктів авторського права і/або суміжних прав в ефір за допомоги радіохвиль, а також лазерних променів, гамма-променів тощо), у тому числі з використанням супутників, чи передача на відстань за допомоги проводів або будь-якого

іншого наземного чи підземного (підводного) кабелю (провідникового, оптоволоконного та інших видів) творів, виконань, будь-яких звуків і/або зображень, їх записів у фонограмах і відеограмах, програм організацій мовлення тощо, якщо зазначена передача може бути сприйнятою необмеженою кількістю осіб у різних місцях, віддаленість яких від місця передачі є такою, що без зазначеної передачі зображення чи звуку не можуть бути сприйнятими.

Дія цього Закону поширюється на передачі організацій мовлення, які мають місцезнаходження на території України і здійснюють передачі за допомоги передавачів, розташованих на території України. Суб'єктам суміжних прав, незалежно від їхнього громадянства, об'єкти суміжних прав яких вперше оприлюднено на території іншої держави, правова охорона надається відповідно до міжнародних договорів України (стаття 3).

Законом визначено застосування правил міжнародного договору на території України (якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про авторське право і суміжні права, то застосовуються правила міжнародного договору) (стаття 5).

Суміжне право виникає внаслідок факту виконання твору, виробництва фонограми, виробництва відеограми, оприлюднення передачі організацій мовлення. Для виникнення і здійснення суміжних прав не вимагається виконання будь-яких формальностей (стаття 37).

Організація мовлення має право вимагати згадування своєї назви у зв'язку із записом, відтворенням, роз-

повсюдженням своєї передачі і публічним повторним сповіщенням її іншою організацією мовлення (стаття 38).

Згідно зі статтею 41 Закону, до майнових прав організацій мовлення належать їхнє виключне право на використання своїх програм будь-яким способом і виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам:

- публічне сповіщення своїх програм шляхом трансляції і ретрансляції;
- фіксацію своїх програм на матеріальному носії та їх відтворення;
- публічне виконання і публічну демонстрацію своїх програм у місцях з платним входом.

Організація мовлення також має право забороняти поширення на території України чи з території України сигналу із супутника, що несе їхні програми, розповсюджувальним органом, для якого цей сигнал із супутника не призначався.

Суміжні права організацій мовлення захищаються в разі їх порушень подібно до авторських прав.

Оскільки трансляція передач потребує певних затрат (часу і коштів) на підготовку передачі і на саму її трансляцію, Закон забороняє іншим особам безкоштовно використовувати цю передачу.

Організація мовлення користується, відповідно до згаданої вище статті Закону, такими майновими правами (правочинностями) на передачу:

1. *Право одночасної трансляції в ефір або по кабелю цієї передачі.* Це право означає, що будь-які інші організації, які бажають одночасно ретранслювати цю передачу в ефір або по кабелю, по-

винні просити на це дозволу у первинного замовника і виплачувати йому винагороду.

2. *Право здійснювати запис передачі.* Це право означає, що запис передачі з ефіру або за прийому кабельної трансляції може бути здійснено лише за згоди організації мовлення. Це не стосується записів, які здійснюються окремими особами для особистих цілей. Такі записи можуть здійснюватися вільно, але одержані фонограми і відеокасети не можуть надходити в цивільний обіг (продаватися).
3. *Право здійснювати перезапис передачі.* Це право забороняє перезапис (тиражування) запису передачі. Проте це право діятиме лише в тому разі, якщо сам первинний запис передачі було здійснено без згоди організації мовлення. Якщо ж організація мовлення надала іншій особі право здійснювати запис своєї передачі, то вона позбавляється права на відтворення запису.
4. *Право сповіщувати передачу для загального відома в місцях з платним входом.* Організатор публічного заходу з платним входом (дискотека, фойє кінотеатру тощо), що надає відвідувачам цього заходу, зокрема, можливість перегляду телевізійної передачі або прослуховування радіотрансляцій, має одержати на це дозвіл від організації мовлення. При цьому немає значення, звідки бере користувач цю передачу — безпосередньо з ефіру чи з кабельної передачі, чи з попередньо зробленого запису.

Майнові права організації мовлення можуть передаватися (відчужуватися) іншим особам на під-

ставі договору, в якому визначаються спосіб і термін використання програми мовлення, розмір і порядок виплати винагороди, територія, на яку розповсюджуються передані права, тощо.

Майнові права організацій мовлення можуть бути також передані (відчужені) іншій особі у встановленому Законом порядку внаслідок ліквідації юридичної особи — суб'єкта суміжних прав (стаття 41).

Організації мовлення користуються наданими цим Законом правами протягом 50 років від дати першого публічного сповіщення передачі.

Закінчення терміну захисту суміжних прав настає 1 січня року, наступного за роком, у якому закінчилися передбачені цією статтею терміни захисту.

До правонаступників організацій мовлення переходить право дозволяти чи забороняти використання передач, а також право на одержання винагороди у межах установленого Законом терміну.

Закон передбачає випадки вільного використання суміжних прав організацій мовлення, сформульовані подібно до авторських прав (стаття 42 Закону).

На кабельному телебаченні переважно використовуються літературні та художні твори, а також фільми, які охороняються авторським правом, і права на які належать авторам творів, продюсерам фільмів, іншим правовласникам.

Переважна більшість авторів реалізують свої права шляхом передачі їх національним організаціям колективного управління майновими правами (такою організацією є Українське агентство з авторських і суміжних прав), які, у свою чергу, є

членами Міжнародної конфедерації товариств авторів і композиторів CISAC. Права продюсерів фільмів захищає міжнародна організація продюсерів фільмів AGICOA, до якої входять відповідні національні організації продюсерів фільмів (в Україні не існує національної організації продюсерів фільмів).

Власники суміжних прав (організації мовлення, виробники фонограм, виконавці) мають також право вимагати дотримання своїх прав на міжнародному рівні за умови, якщо країна, в якій вони проживають, приєдналася до Римської конвенції (в Україні Римська конвенція набула чинності 12 червня 2002 року). З цієї дати в Україні захищаються передачі організацій мовлення, виконання виконавців, фонограми виробників фонограм країн-членів Римської конвенції.

Дотримання авторських і суміжних прав має велике значення для правомірної діяльності операторів кабельного телебачення.

Відповідно до положень Бернської та Римської конвенцій, кабельні оператори для сповіщення аудіовізуальних творів у своїх мережах зобов'язані дістати на це дозвіл у правовласників. У зазначених конвенціях не йдеться про внесення певної фіксованої суми як плати за дозвіл, а реалізується принцип "справедливого відшкодування". Отже, розмір відшкодування є предметом взаємного погодження між правовласниками та кабельними операторами.

Так, у статті 11bis Бернської Конвенції зазначено:

(1) Автори літературних і художніх творів мають виключне право дозволяти:

(i) передачу своїх творів в ефір або публічне сповіщення цих

творів будь-яким іншим способом бездротової передачі знаків, звуків або зображень;

(ii) будь-яке публічне сповіщення, чи то по проводах, чи засобами бездротового зв'язку, повторно переданого в ефір твору, якщо таке сповіщення здійснюється іншою організацією, а не первинною...

(2) Законодавством країн Євро-союзу може бути визначено умови здійснення прав, передбачених попереднім пунктом; проте дію цих умов буде суворо обмежено кордонами країн, які їх встановили. Ці умови в жодному разі не можуть зачіпати ані немайнових прав автора, ані належного автору права на одержання справедливої винагороди.

Положення зазначених міжнародних конвенцій знайшли підтвердження в Директиві 93/83/СЄЕ від 27 вересня 1993 р. про ефірне мовлення через супутник і кабельну ретрансляцію, яка також визначає розмір авторського відшкодування предметом двосторонньої домовленості з можливістю звернення за допомогою до одного чи кількох посередників у разі виникнення проблем.

Отже, оператори кабельних мереж не мають жодних правових підстав для невизнання принципу справедливого відшкодування за використання засобами кабельного телебачення об'єктів авторського права і суміжних прав.

Як відомо, телевізійні організації розповсюджують як художні, так і документальні кіно- і телетвори. Ці твори можуть бути: виготовленими організаціями телемовлення; виготовленими незалежними продюсерами або студіями. Виплата авторської винагороди не становить жодних проблем, якщо організація мовлен-

ня є одночасно продюсером і розповсюджувачем, оскільки має безпосередній зв'язок з авторами.

Постає питання, ким і як повинно бути виплачено винагороду авторам за розповсюдження їхніх творів телевізійними організаціями, які не є виробниками даного аудіовізуального твору.

На даний час існують такі способи виплати винагороди: виплата винагороди здійснюється організацією телемовлення; винагорода виплачується продюсером; змішана система виплати винагороди.

Виплата винагороди організацією телемовлення

Цю систему розроблено і впроваджено авторсько-правовими товариствами Франції, Бельгії, Канади, Іспанії. Система передбачає:

1. продюсер відступає організації мовлення право на розповсюдження аудіовізуального твору, яка безпосередньо і виплачує авторську винагороду;
2. договір між продюсером і автором містить застереження щодо винагороди і включає наступні зразкові положення:
 - *автор відступає продюсеру право виконувати або дозволяти виконання твору (його оригінальної, дубльованої або субтитрованої версії) шляхом його телевізійної передачі в ефір, по кабелю (за умови дотримання зазначеного нижче положення) або через супутник. Продюсер повинен повідомити організації мовлення про те, що вони зобов'язані укласти відповідні договори з організаціями колективного управління авторськими правами, до яких належить автор, або з*

іншими організаціями, що представляють інтереси автора;

- *стосовно одночасної повної і такої, що не вносить змін до програми, передачі аудіовізуального твору по кабелю, всі майнові права, що впливають з такого використання, використовуються відповідно до договорів, безпосередньо або опосередковано укладених між організаціями колективного управління майновими правами, до яких належить автор, і організаціями кабельного мовлення.*

У країнах, де застосовується типовий договір SACD, договір доповнюється наступним положенням:

“Дозвіл поширюється на твори, що становлять телевізійний і кінематографічний репертуар організації. Такими є будь-які відеозаписи, із супроводом або без супроводу звуком, незалежно від виду матеріального носія, на якому здійснено запис, способів виготовлення і розповсюдження, право на телевізійне використання яких було прямо або опосередковано передано авторській організації”.

Ця система дає змогу виплачувати авторам найбільш адекватну і справедливу винагороду.

Виплата винагороди продюсером

Продюсер повинен виплачувати авторам певний відсоток від суми, одержаної ним за відступлення прав на телевізійне розповсюдження твору організації мовлення (від ціни продажу).

Ця система має такі вади:

1. твори, при створенні яких організація телемовлення виступає як співпродюсер, а також твори, права на які відступлено за сис-

темою партнерства, потребують особливого скорегованого режиму виплати винагороди. В обох цих випадках необхідно теоретично визначати ціну продажу, від якої відраховуватиметься відсоток як винагорода автору за використання твору;

2. нестабільний стан незалежних продюсерів в умовах вільної економіки. Ця система не враховує ймовірності розорення, банкрутства і ліквідації невеликих студій, наприклад, шляхом їх поглинання потужнішими виробниками аудіовізуальних творів;
3. доходи продюсера здебільшого важко піддаються суворому обліку і контролю.

Змішана система

Винагорода автору розраховується з доходів продюсера, але виплачується організацією мовлення. У цьому разі організація колективного управління майновими правами авторів може укласти договір з організаціями, котрі представляють інтереси продюсерів, і з організацією мовлення, які встановлює відрахування організації колективного управління певного відсотка від бюджету організації мовлення, призначеного для придбання художніх і документальних програм.

Відсоткова ставка, про яку можуть домовлятися організація колективного управління і розповсюджувач, здебільшого становить близько 7 %.

Одержані таким чином суми розподілятимуться організацією колективного управління між усіма авторами, чиї твори було розповсюджено зазначеними організаціями телемовлення.

Регулювання авторських і суміжних прав у кабельному телебаченні

тісно пов'язано з одночасною ретрансляцією вітчизняних ефірних телевізійних та закордонних каналів.

Вітчизняні кабельні мережі є альтернативою донесення програм національних ефірних телевізійних каналів до тієї самої аудиторії, яку зазначені канали мали на меті охопити засобами ефірного мовлення.

Кабельне розповсюдження є способом позбавлення вітчизняних каналів аудиторії (телеглядачі не можуть одночасно переглядати по кабельній мережі і по колективній антені ті самі вітчизняні канали).

Оскільки право на сповіщення програм каналу тій самій аудиторії вже оплачено ефірною компанією за первинну трансляцію, оператори кабельного мовлення звільняються від оплати авторських і суміжних прав, бо в іншому разі це означатиме подвійну оплату. Автору вже сплачено винагороду за надання дозволу на трансляцію його твору в межах території мовлення ефірної компанії.

Такий підхід не стосується кабельних чи закордонних каналів, які недоступні в оригіналі для перегляду в зоні, охопленій оператором кабельного мовлення. У цих випадках оператор формує нову аудиторію для каналу, а це потребує оплати авторських і суміжних прав.

У роботі операторів кабельного телебачення виникає також низка запитань щодо трансляції так званих "каналів соціального пакета" (must carry channels).

Відповідно до статті 24 Закону України "Про телебачення і радіомовлення", організація кабельного телебачення зобов'язана забезпечити своїм абонентам трансляцію кабельним каналом програм державного та суспільного мовлення. Такі самі положення існують у законодавстві

більшості країн Європи (канали "обов'язкової трансляції" або "соціального пакета"). Приватні оператори кабельного телебачення, аби забезпечити абонентам право вибору телевізійних каналів, інвестували значні кошти в розвиток інфраструктури кабельних мереж і виступають проти принципів "must carry" з економічних причин. Це питання, неврегульоване міжнародними конвенціями, є предметом переговорів та домовленостей між каналами мовлення і операторами кабельних мереж.

З іншого боку, стосовно публічних каналів (загальнонаціональних та місцевих) не було знайдено жодного аргументу, відповідно до вимог Римської Конвенції, згідно з яким включення цих каналів до соціального пакета можна було б трактувати як дискримінацію комерційних каналів, оскільки публічні канали перебувають в особливому становищі, пов'язаному з виконанням особливих функцій. Але навіть законодавство, що регулює їхню діяльність, має відповідати принципу пропорційності, сформульованому у статті 59 Римської Конвенції, в якій мовиться, що:

- кількість соціальних каналів не повинна перевищувати певну допустиму норму і не може бути дуже значною щодо використаної ємності мережі;
- статус соціального не може бути застосованим до інших тематичних каналів, у яких публічні канали можуть брати участь.

В Україні питання трансляції кабельним каналом програм державного та суспільного мовлення теж не врегульовано. Спілка кабельного телебачення України може увійти з пропозицією до Кабінету Міністрів України або Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення стосовно врегулювання зазначеного питання між державними організаціями мовлення та операторами кабельного телебачення на договірній основі.

Викладене свідчить, що в діяльності організацій мовлення та операторів кабельного телебачення є безліч поки що невизначених питань, які необхідно вирішувати через удосконалення нормативно-правових актів нашої країни. ◆

Література:

1. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про авторське право і суміжні права" від 11.07.01 ВВР, 2001, № 43, ст. 214.
2. Закон України "Про телебачення та радіомовлення" від 21 грудня 1993 р. № 3759-XII.
3. Авторське право і суміжні права. Європейський досвід: У 2-х книгах. — Книга 1: Нормативні акти і документи. Європейська інтеграція України. — К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2001. — 520 с.
Книга 2: Виступи, статті європейських спеціалістів. — К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2001. — 460 с.
4. Мащенко І. Телебачення у законі. — Миколаїв, 1995. — 198 с.
5. Авторское право: Нормативные акты. Национальное законодательство и международные конвенции. М.: Элит-Клуб; Юрид. Лит., 1998. — 429 с.

ПОСТАНОВКА НА МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ТОВАРІВ, ЩО МІСТЯТЬ ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

О. Крижанівський, М. Кравець, О. Буткевич, Н. Федченко,
ВАТ "Київгума"

Минуло більше року з дати набрання чинності Постанови Кабінету Міністрів України № 412 від 28.04.01р., яка регулює порядок реєстрації і переміщення через митний кордон товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності (далі — ОІВ).

27 — 28 вересня 2001 року в Києві відбулася перша конференція "Митне оформлення та оцінка інтелектуальної власності в умовах ринкової економіки", на якій розглядалися загальні питання постановки на митний контроль таких товарів. Було представлено доповідь начальника Управління захисту прав інтелектуальної власності Державної митної служби України (далі — Держмитслужба).

20 листопада 2001 року першим зареєстрованим товаром, що містить ОІВ, стала зубна паста "PROMISE" у картонній коробочці з м'яким тюбиком місткістю 65 мл, вагою 100 г або 125 г. Цю дату можна вважати початком захисту виключних прав на об'єкти промислової власності на митному кордоні України.

Товар марковано словесним знаком для товарів і послуг "PROMISE", що охороняється свідоцтвом України № 10488 від 31.08.98р. Правовласником словесного товарного знака "PROMISE" є іноземна фірма.

21 травня 2002 р. проведено реєстрацію товарів під №№7 і 8. Звісно, це дуже мала кількість.

18 лютого 2002 року ВАТ "Київгума" для захисту своїх виключних прав, що охороняються патентами України на промислові зразки за №№ 3844 і 3845, першим серед вітчизняних підприємств-виробників поставило на митний контроль два вироби медичного призначення. Довідки про внесення цих товарів, що містять ОІВ, до реєстру Держмитслужби під №№ 2 і 3 датовано 14.02.02 р.

Слід зазначити, що ще восени 2000 року після одержання згаданих вище патентів України на промислові зразки, з метою реалізації прав, визначених статтями 11, 74, 116-1 Митного кодексу України, підприємство зверталось до Державної митної служби України для постановки на митний контроль своїх товарів, що містять ОІВ. Але тоді для цього необхідно було одержати дозвіл Кабінету Міністрів України чи Верховної Ради України, що було достатньо складною процедурою.

З огляду на позитивні результати, отримані від митного контролю згаданих товарів, підприємство проводить реєстрацію іншого виду товару, який і марковано товарним зна-

ком і має права на промисловий зразок.

Набутий досвід ВАТ "Київгума", на наш погляд, вже достатній, аби зробити окремі висновки і сформулювати деякі практичні пропозиції для удосконалення окремих нормативних документів, які супроводжують реєстрацію і митний контроль товарів, що містять ОІВ.

Функції Держдепартаменту інтелектуальної власності

Державний департамент інтелектуальної власності (далі — Держдепартамент) опосередковано бере участь у постановці на митний контроль товарів, що містять ОІВ.

У комплект документів, поданих до Держмитслужби, включається витяг з Державного реєстру охоронних документів на об'єкт промислової власності (далі — Держреєстр) за умови сплати встановленого збору. Усі інші документи, що подаються до Держмитслужби, без нього не розглядаються.

Час, витрачений на одержання витягу з Держреєстру, має важливе економічне значення для правовласника охоронного документа на ОІВ, який прагне поставити на митний контроль товар, що його містить. Тому для прискорення одержання витягу рекомендується подавати клопотання до Держдепартаменту, а його копію і платіжний документ — до Укрпатенту.

Для одержання такого простого документа, як витяг з Держреєстру, потрібно близько місяця (у деяких випадках більше). На наш погляд, для видачі документа достатньо не більше 5 календарних днів за умови вирішення організаційної проблеми та спрощення фінансової звітності.

У чому ж справа?

Аспект організаційний

У діловодстві по підготовці документа беруть участь Відділення забезпечення державної реєстрації Укрпатенту і Управління реєстрації та економіки інтелектуальної власності Держдепартаменту. Ці два підрозділи територіально віддалені один від одного, що, природно, збільшує час, необхідний для пересилання документів.

Підрозділ Укрпатенту, що фактично обслуговує всі Держреєстри по різних об'єктах промислової власності, готує проекти витягів документів і після накопичення направляє через дві канцелярії (Укрпатенту та Держдепартаменту) до Управління реєстрації та економіки інтелектуальної власності Держдепартаменту.

У Держдепартаменті документ готується для підпису його керівником, або на документ наноситься його факсимільний підпис. Оформлений документ знову через дві канцелярії (Держдепартаменту та Укрпатенту) повертається до фахівця Укрпатенту, котрий підготував його на підпис. Лише після цього заявник чи довірена особа може забрати цей документ в Укрпатенті. У разі відсутності такої можливості документ через канцелярію Укрпатенту (знову!) спрямовується на адресу заявника. Нераціональність організації підготовки витягу з Держреєстру охоронних документів очевидна. (Примітка редакції: оформлення в Державтоінспекції купівлі автомобіля здійснюється за півтори години).

Пропозиція 1. З метою зниження організаційних витрат при видачі витягів з Держреєстру охоронних документів видати спільний наказ Держдепартаменту й Укрпатенту, у якому уповноважити начальника

відділення забезпечення державної реєстрації Укрпатенту і його заступника виконувати ці дії від імені керівника Держдепартаменту, використовуючи його факсимільний підпис.

Аспект фінансовий

За одержання витягу з Держреєстру охоронних документів розмір оплати, встановлений наказом Укрпатенту № 34 від 22.04.02р., становить 84 грн., включаючи ПДВ, (за 30 діб) та 168 грн., включаючи ПДВ, (за 5 діб).

З іншого боку, у переліку послуг, затверджених чинним Наказом Держпатенту України № 9 від 21.01.95 р. (зареєстрований у Мін'юсті 28.02.95 р. за № 50/586), за видачу витягу з відповідного Державного реєстру охоронних документів України розмір збору (за надання послуг) становить 17 грн. без ПДВ.

Очевидно, що з двох чинних сьогодні способів оплати збору за витяг з Держреєстру охоронних документів перевагу має той, який не пов'язано з оплатою ПДВ, тобто встановлений наказом Держпатенту України № 9 від 21.01.95 р. Відомо, що фінансова звітність, пов'язана зі сплатою ПДВ, потребує непродуктивних витрат на оформлення податкової накладної, двостороннє затвердження акта про прийняття виконаних робіт і пересилання цих документів.

Цей парадокс може свідчити або про низький рівень юридичної культури, або про яскравий приклад ігнорування Укрпатентом наказів вищої установи — Міністерства освіти і науки України (правонаступника Держпатенту України).

Пропозиція 2. Міністерству освіти і науки України необхідно видати розпорядження про скасування

наказу Укрпатенту № 094 від 07.11.01р. у тій частині послуг, які вже вказано в чинному наказі Держпатенту України №9 від 21.01.95 р., або видати новий наказ. Необхідно відновити порядок і ліквідувати зайву звітність, пов'язану з ПДВ. Фахівці Держпатенту розуміють, що отримання витягу з Реєстру охоронних документів — це юридично значуща дія уповноваженої державної установи, а не звичайна послуга Укрпатенту, який має інші функції і не має формальних підстав стягувати збори за цю дію.

Аспект правовий

При постановці на митний контроль товару, що містить ОІВ, патентний збір за підтримання дії охоронного документа на ОІВ у черговий період сплачується щорічно в чітко визначений термін для кожного охоронного документа. Тому, найчастіше, виникає ситуація, за якої отриманий витяг з Держреєстру не перекриває один з термінів (6 чи 12 місяців), зазначених у заяві, що подається до Держмитслужби. У цьому разі протягом заявленого терміну реєстрації необхідно повторно звертатися до Держдепартаменту для одержання чергового витягу з Держреєстру, тобто двічі впродовж року сплачувати збір за ту саму послугу.

Подання витягу з Держреєстру охоронних документів на ОІВ до Держмитслужби пов'язано зі змінами та доповненнями в реєстрі Держмитслужби товарів, які містять ОІВ, а це теж пов'язано зі сплатою мита, розмір якого встановлено Постановою КМУ № 413 від 28.04.2001р.

Для уникнення цих непродуктивних витрат правовласнику ОІВ необхідно продовжувати термін дії охоронного документа на два роки.

У Законі України "Про охорону прав на промислові зразки", на жаль, цю дію не передбачено.

Функції Державної митної служби України

За всієї новизни справи і відсутності достатньої практики у сфері постановки на контроль товарів, що містять ОІВ, технологія діловодства митної служби добре відпрацьована. Слід відзначити оперативність і злагодженість роботи митних органів.

Здійснюючи контроль за переміщенням товарів, що містять ОІВ, службові особи митних органів керуються документами Держмитслужби, котрі регулюють митне оформлення таких товарів. Окрім цього, кожна регіональна митниця видає свій наказ, який регулює організаційні питання реалізації Технологічної схеми контролю за переміщенням товарів, що містять ОІВ.

Зауваження

1) За кожного оформлення документів на експорт своєї продукції підприємство-правовласник ОІВ також зобов'язане проходити процедуру контролю і перевірки, незважаючи на офіційно видану довідку про занесення товару, що містить ОІВ, до реєстру Держмитслужби.

На перевірку потрібно близько 6 годин. Це викликано тим, що, відповідно до Технологічної схеми контролю, затвердженої наказом митного органу, готується письмовий документ-запит (службова записка) у ГКПТОІВ на ім'я начальника ВОМК, де є доступ до автоматизованої бази даних Держмитслужби.

У службовій записці зазначається сім позицій, в яких викладається наступна інформація:

- найменування товару;
- код УКТ ЗЕД;
- відправник;

- контрагент;
- одержувач;
- перевізник;
- реквізити ВМД, дата, повне ім'я і прізвище, а також підпис керівника митного органу чи особи, уповноваженої ним за наказом митного органу виконувати ці дії, із зазначенням їхніх посад.

Відповідь-підтвердження у формі службової записки повертається того самого дня факсимільним зв'язком. Але фахівці підприємства, як правило, забирають оформлені документи лише наступного дня. Цей порядок викликає нарікання тому, що це пов'язано з додатковими, непродуктивними видатками підприємства-правовласника ОІВ.

Пропозиція 3. Держмитслужба повинна передбачити організацію прямого доступу до інформаційної бази у всіх транзитно-вантажних відділеннях регіональних митних органів, де проводиться митне оформлення товарів, що містять ОІВ.

2) Друге зауваження стосується використання кодів УКТ ЗЕД (ТН ЗЕД).

Код товару за УКТ ЗЕД — визначальний пошуковий параметр будь-якого товару (вкупі з найменуванням товару) за його митного оформлення. Для цього використовується єдиний комп'ютеризований реєстр Держмитслужби, до якого мають інформаційний доступ усі регіональні митниці.

Змінивши код УКТ ЗЕД і назву товару, суб'єкт підприємницької діяльності може ухилитися від перевірки свого товару разом з товаром, що містить ОІВ, який поставлено на митний контроль.

Відповідно до листа Держмитслужби №11/2-8575 від 25.11.96р., з метою митного оформлення остаточне рішення, яке стосується правиль-

ності класифікації і зміни кодів УКТ ЗЕД (ТН ЗЕД), покладено на посадову особу митниці. Відповідно до цього листа, експертні висновки Торгово-промислової палати України і її регіональних відділень чи інших організацій щодо визначення коду товару, відповідно до ТН ЗЕД, повинні розглядатися як такі, що мають допоміжний (інформаційний) характер і не є підставою для ухвалення остаточного рішення митними органами. Лист — не нормативний документ, але є інструкцією, яка дозволяє посадовій особі митного органу самостійно приймати остаточне рішення щодо зміни коду ТН ЗЕД, у тому числі і у разі оформлення товару, що містить ОІВ.

Якщо використати опубліковану інформацію, викладену, наприклад, у листі Держмитслужби № 6/24-5394-ЕП від 20.11.01 р., або одержуючи її при митному оформленні товару чи в результаті затримки свого товару, або з інших доступних джерел, суб'єкт підприємницької діяльності сьогодні без проблем може змінити назву товару і підібрати для нього відповідний код УКТ ЗЕД. Для цього необхідно лише погодити з підприємством-виробником чи посередником договірні умови для провезення товару через митний кордон України. Але як довго це може тривати? Адже довгострокові економічні інтереси передбачають наявність стабільних правил гри, коли ризики чітко визначено і не треба витрачати додаткових зусиль і коштів на такі узгодження.

З практики ВАТ "Київгума"

Підприємство поставило на митний контроль два види пробок медичного призначення під тим самим кодом УКТ ЗЕД. Привабливим економічним параметром цих товарів є те, що за їх реалізації не потрібно

сплачувати 20% ПДВ, адже ці товари обкладаються пільговим митним тарифом. Вигода є очевидною.

З іншого боку, у переліку товарів УКТ ЗЕД, наприклад, наведено понад десяток різних варіантів найменувань пробок із зазначенням для кожного з них свого коду. Серед них є інші пробки, коди яких теж потрапили до переліку, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України № 229 від 26.09.2000 р., тобто теж звільнені від ПДВ.

Після двох перших затримок на митному кордоні України товару, аналогічного товару ВАТ "Київгума", виявлений порушник тривалий час не з'являвся на митному кордоні (підприємство не мало повідомлень від митних органів). У своїх заявах уповноваженим особам підприємства порушник з ринку йти не збирався. Чи не використав він таким чином згадані вище "можливості"?

Примітка. Слід відзначити оперативну роботу митних органів. Після постановки на митний контроль зазначених вище товарів, перша затримка товару порушника відбулася в лічені тижні.

У результаті захисту своїх економічних інтересів підприємство:

- виявило раніше невідомих посередників-постачальників конкурентного товару, канали збуту і способи його постачання;
- виявило нові ринки збуту для своїх дистриб'юторів та посередників;
- виявило пріоритетні види експорту й імпорту товарів;
- визначило вузькі місця у підготовці документів на реєстрацію;
- створило умови для проведення переговорів з потенційними порушниками, які імпортують товари за демпінговими цінами;
- переглянуло цінову політику для деяких ринків;

- прийняло рішення про реєстрацію інших товарів, маркованих товарним знаком, тощо.

Пропозиція 4. Для підвищення ефективності митного контролю товарів, що містять ОІВ, експортеру чи імпортеру необхідно подавати письмову декларацію стосовно дотримання прав третіх осіб при митному оформленні товару.

Правовласнику ОІВ, подаючи заяву до Держмитслужби, варто також вказувати інші коди і назви продукції, під якими можливий експорт чи імпорт товарів, що містять ОІВ.

3) Третє зауваження стосується розміру встановлених митних зборів за збереження і утримання товару, який міститься на складах до розв'язання спору, за проведення експертизи митними лабораторіями тощо. Правовласник ОІВ, втягуючись у тривалі досудові переговори та судові розгляди з порушником, опиняється в гірших умовах, оскільки всі досудові витрати покриває він. З обігу підприємства чи фірми вилучаються значні кошти. Очевидно, що економічно це невигідно. Для середніх і малих підприємств це тим паче непомірна розкіш, незважаючи на можливу матеріальну компенсацію за рішенням суду.

Чи можна якось уникнути цих обтяжливих витрат на митниці?

У разі затримки митним органом товару, що містить ОІВ, з дозволу правовласника ОІВ можна провести його митне оформлення. Затриманий товар перевозиться на склад одержувача. На запит зацікавленої сторони митний орган надає офіційне підтвердження про факт його затримки і проведення митного оформлення з дозволу правовласника ОІВ. Наступне розв'язання суперечки між сторонами проводиться у

встановленому законом порядку без участі митних органів. У Постанові КМУ № 412 від 28.04.01р. на цю дію заборони немає. Держмитслужба подібну ситуацію може врегулювати інструктивним листом. Але чи відповідає це її відомчим інтересам?

Пропозиція 5. До Постанови КМУ № 412 від 28.04.01р. необхідно внести доповнення, яке передбачає митне оформлення затриманого товару з дозволу правовласника ОІВ і з наданням на його запит документа, що засвідчує факт затримки товару порушника.

До цього документа необхідно внести інформацію про дату затримки товару, що містить ОІВ, найменування товару, код УКТ ЗЕД, відправника, контрагента, одержувача і перевізника, реквізити ВМД, дату і підпис керівника митного органу чи уповноваженої особи.

4) Перелік документів, поданих правовласником ОІВ.

До переліку документів, прикладених до заяви про постановку на митний контроль товару, що містить ОІВ, має бути долучено повні відомості про правовласника ОІВ: його статус, основні юридичні реквізити та реквізити зв'язку, реквізити уповноважених осіб, які виїжджають на митницю у разі затримки товару, що включає ОІВ, для виконання зазначених умов. А також необхідно подати наступні документи:

- документ, що підтверджує правоволодіння ОІВ (для об'єкта промислової власності необхідно представити витяг з відповідного Держреєстру охоронних документів);
- документ, що підтверджує повноваження особи, яка веде листування з Держмитслужбою від імені правовласника (доручення чи копію наказу);
- гарантійний лист щодо відшко-

- дування витрат Держмитслужби у разі затримки контрафактної продукції і збереження її на митному складі до рішення суду;
- відомості про товари, що містять ОІВ, які можуть бути використані митними органами для його ідентифікації;
 - відомості про товар правовласника ОІВ;
 - найменування товару, що містить ОІВ;
 - код товару, відповідно до УКТ ЗЕД;
 - найменування ОІВ і витяг з Держреєстру охоронних документів;
 - зазначення терміну митного контролю — 6 чи 12 місяців;
 - зобов'язання відшкодувати витрати митного органу за збереження затриманого товару на його складі, за проведення експертизи товару, а також відшкодувати збитки власника товару у разі виставлення ним претензій митному органу; повідомляти у триденний термін про зміни в наданих відомостях;
 - фотографічне й електронне зображення зразків товару й ОІВ (товарного знака чи промислового зразка);
 - опис товару, що містить ОІВ;
 - характерні ознаки ОІВ;
 - перелік суб'єктів підприємництва, яким правовласник ОІВ дозволяє здійснювати експорт і/або імпорт товару, що містить ОІВ;
 - перелік митних органів, які здійснюють оформлення товарів, що містять ОІВ;
 - перелік перевізників і способів транспортування товарів;
 - перелік виняткових шляхів постачання товарів і пунктів пропуску із вказівкою регіональних митниць;
 - перелік країн, куди здійснюється експорт товарів;
 - перелік країн, звідки здійснюється імпорт товарів;
 - перелік видів і способів упакування товару в структурі міжнародної системи товарної нумерації EAN (EAN/UCC-13);
 - зазначення ідентифікаційного номера товару або глобального номера торгової одиниці (з додатком копій свідоцтв Асоціації Товарної Нумерації України "САН-Україна");
 - зазначення характерних ознак, розміщених на кожній упаковці товару, яка містить найменування, маркування, вказування ваги тощо;
 - відомості про вартість товару, що містить ОІВ;
 - інші відомості про ОІВ і товар, які можуть бути використані митними органами для його ідентифікації: електронне зображення товару і його складових компонентів у визначеному форматі файла (NTML), зображення упаковки, етикетки, товарного знака тощо;
 - відомості про контрафактний товар, що містить ОІВ.
- Загальні вимоги до викладу інформації ті самі, що і для товару правовласника ОІВ.
- Окрім цього, надається:
- перелік вітчизняних фірм, які можуть здійснювати імпорт чи експорт контрафактного товару;
 - перелік іноземних фірм, які можуть здійснювати імпорт контрафактного товару;
 - фото- й електронні зображення зразків контрафактного товару, що містить ОІВ;
 - інші документи, які можуть бути використані митними органами для ідентифікації контрафактного товару.

Зауваження до переліку документів, поданих до Держмитслужби:

- а) інформація про потенційних порушників, зазвичай, у поданій заяві має ймовірний відтінок;
- б) робота з підготовки й оброблення маркетингової інформації потребує від правласника ОІВ пристойного знання ринку і є досить трудомісткою.

Загальні висновки

Позитивний досвід ВАТ "Київгума" від постановки на митний контроль товарів, що містять ОІВ, дає змогу говорити про те, що правласник ОІВ може за допомоги митних органів Державної митної служби України виявити активних порушників його прав.

Чинні нормативні акти та інші документи, якими регулюється діяльність митних органів, не враховують повною мірою законних інтересів правласників ОІВ.

Держмитслужба прийняла правильне рішення щодо публікації тільки загальної інформації про проведені реєстрації товарів, що містять ОІВ. У цій офіційній інформації доцільно додатково вказувати вид ОІВ, а також номер охоронного документа на нього.

Проблема митного контролю товарів, що містять ОІВ, має бути освітленою на черговій спеціальній конференції, присвяченій цій темі. Обов'язково треба запросити посадових осіб Держмитслужби, Держдепартаменту та інших відомств, а також фахівців із США, країн Євросоюзу і СНД, які мають обширніший досвід щодо митного контролю товарів, що містять ОІВ. Бажано провести таку конференцію в Києві найближчим часом. ◆

Колектив Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності спіткала велика втрата — пішов з життя наш колега, провідний науковий співробітник Харківської лабораторії захисту прав інтелектуальної власності, член-кореспондент Академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, лауреат Державної премії України

Чингізхан Нуфатович Азімов,

плідна праця якого на ниві юридичної науки здобула широке визнання в Україні. Він був доброзичливим товаришем, чуйною та скромною людиною. Ми сумуємо з приводу смерті Чингізхана Нуфатовича та висловлюємо співчуття сім'ї, друзям та численним учням.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

VI міжнародної науково-практичної конференції
"Крим — 2002"

"АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ"

Алушта 9-13 вересня 2002 р.

Організатори конференції: Академія правових наук України, Міністерство економіки Автономної республіки Крим, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності АПрН України, Кримський республіканський центр науково-технічної і економічної інформації.

Учасники конференції: 89 осіб, в тому числі з Білорусі — 3, Латвії — 4, Молдови — 1, Російської Федерації — 12, України — 69.

Представництво: наукові працівники, патентні повірені, оцінювачі, патентознавці, юристи, економісти, керівники та провідні спеціалісти наукових і навчальних закладів, підприємств та організацій.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Академії правових наук України О. Святоцький.

Відповідно до програми конференції, було заслухано і обговорено доповіді, які освітлювали актуальні проблеми інтелектуальної власності:

- захист прав авторів і власників охоронних документів;
- створення ринку інтелектуальної власності;
- здійснення судових експертних досліджень;
- оцінки прав і розподіл прав у процесі комерціалізації;
- удосконалення підготовки кадрів;
- здійснення наукових досліджень;
- правові проблеми інноваційної діяльності;
- інформаційного забезпечення;
- підходів і методів створення конкурентоздатних продукції і технологій;
- удосконалення законодавства.

На конференції відбулася презентація підручника "Право інтелектуальної власності" та науково-практичного журналу "Інтелектуальний капітал", представлених Науково-дослідним інститутом інтелектуальної власності Академії правових наук України.

VI міжнародна науково-практична конференція "Крим — 2002", відзначаючи неабияку науково-практичну зацікавленість учасників проблематикою, що була в центрі уваги, рекомендує таке.

1. Академії правових наук України, на базі Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності, розширити наукові дослідження у сфері:

- захисту прав на об'єкти промислової власності;
- захисту авторського права і суміжних прав;
- експертних досліджень як першоджерела доказів у судових спорах про порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності;
- ліцензування;
- інтелектуальної економіки — визначення вартісної оцінки об'єктів інтелектуальної власності, термінів корисного використання і оподаткування у разі впровадження їх до господарського обігу;
- правових і економічних проблем інноваційної діяльності;
- захисту інтелектуальної власності в інноваційних проектах;
- правового захисту інтелектуальної власності в процесі комерціалізації науково-технічних розробок, виконаних цілком або частково за рахунок коштів державного бюджету;
- формування ринку інтелектуальної власності в Україні.

2. У зв'язку з підготовкою нової редакції Цивільного кодексу України, Департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України організувати широке обговорення громадськістю основних положень проекту кодексу, пов'язаних з питаннями інтелектуальної власності.

3. Ліцензованим та акредитованим навчальним закладам розширити роботу з підготовки фахівців для сфери інтелектуальної власності: менеджерів, патентознавців, патентних повірених, оцінювачів, економістів, фінансистів, бухгалтерів.

4. Науково-дослідному інституту інтелектуальної власності АПрН України провадити роботу з підготовки фахівців вищої кваліфікації, відкриття аспірантури і спеціалізованої вченої ради, а також з підготовки і атестації судових експертів сфери інтелектуальної власності.

5. Схвалити практику проведення науково-практичних конференцій і семінарів, присвячених питанням щодо патентно-правових спорів та порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності.

6. Академії правових наук України та Міністерству економіки Автономної республіки Крим запланувати проведення на базі Кримського республіканського центру науково-технічної і економічної інформації наступної міжнародної науково-практичної конференції, спрямованої на залучення інтелектуальної власності до господарського обігу з позицій захисту права, обліку і оподаткування.

7. Редакційним колегіям журналів "Інтелектуальний капітал" та "Інтелектуальна власність" розширювати коло авторів і проблем, що розглядаються, на сторінках журналів з метою всебічного освітлення актуальних наукових, методичних і практичних питань з інтелектуальної власності.

8. Підтримати концептуальні положення законопроекту щодо патентних повірених України, запропоновані Науково-дослідним інститутом інтелектуальної власності АПрН України та Юридичним інститутом при Тернопольській академії народного господарства.

9. Науковим і навчальним закладам, іншим зацікавленим установам організувати семінари для студентів і викладацького складу з основ інтелектуальної власності.

10. Запропонувати учасникам конференції надати свої наукові праці для опублікування їх у журналі "Інтелектуальний капітал".

УГОДА
ПРО СПІВРОБІТНИЦТВО
ТА ОРГАНІЗАЦІЮ ВЗАЄМОВІДНОСИН

“01” серпня 2002 р.

м. Київ

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності
Академії правових наук України
та
Об'єднання підприємств “Український музичний альянс”
(надалі — **Сторони**), уклали **Угоду** про наступне:

1. **Сторони** у відповідності до данної **Угоди** виходять з того, що інтересам кожної з них відповідає реалізація співробітництва та обміну інформацією, щодо питань пов'язаних з правом володіння та розпорядження авторськими та суміжними правами на території України, а також з питань щодо отримання майнових та немайнових прав з питань інтелектуальної власності.
2. На підставі викладеного **Сторони** зобов'язуються спільно діяти для досягнення загальних цілей у відповідності до статутних завдань та інтересів кожної із сторін, які беруть участь у даній **Угоді**.
3. У процесі виконання намічених спільних цілей **Сторони** прагнуть будувати свої взаємовідносини на підставі рівності, чесного партнерства та захисту інтересів один одного.
4. Для швидкого досягнення цілей за даною **Угодою** **Сторони** зобов'язуються обмінюватися наявною у їхньому розпорядженні інформацією з аспектів взаємного інтересу, проводити спільні консультації, семінари тощо.
5. Дія даної **Угоди** розповсюджується на невизначений строк до моменту, доки **Сторони** зацікавлені у продовженні спільної діяльності.

6. Дану Угоду складено у двох оригінальних примірниках по одному для кожної із Сторін.
7. У випадках не передбачених даною Угодою Сторони керуються чинним цивільним законодавством України.
8. Сторони зобов'язуються при виконанні даної Угоди не зводити співробітництво до дотримання лише наявних у ній вимог, але й підтримувати ділові контакти та вживати всіх необхідних заходів для забезпечення ефективності та розвитку їх зв'язків.

Директор Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності АПрН України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент АПрН України, заслужений юрист України

О. Святоцький

Виконавчий директор об'єднання підприємств "Український музичний альянс"

О. Швець

Повідомлення

Шановні читачі та користувачі мережі Інтернет!

Усю необхідну інформацію про наш журнал (умови передплати, архів попередніх випусків, анонси наступних номерів) ви зможете знайти на сайті Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності www.ndiiv.org.ua.

Також на сайті до вашої уваги представлено всю необхідну та корисну інформацію щодо сфери інтелектуальної власності в Україні, Росії та в інших країнах світу. Ви знайдете закони, документи, публікації, новини, поради фахівців, відомості про конференції та семінари, літературу, інтернет-посилання і, все те, що необхідно для фахівців, студентів і всіх зацікавлених проблемами інтелектуальної власності.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Академія правових наук України,
Міністерство економіки Автономної Республіки Крим,
Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності,
Кримський Республіканський центр науково-технічної
та економічної інформації

проводять 13-14 листопада 2002 р. у м. Алушта, Крим
науково-практичний семінар

"ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ. ОЦІНКА, ОБЛІК, ОПОДАТКОВУВАННЯ"

До уваги працівників підприємств і установ усіх форм власності, зокрема: заступників директорів з питань економіки, головних бухгалтерів, працівників підрозділів інтелектуальної власності, науковців, працівників податкових інспекцій будуть представлені до розгляду наступні теми:

1. Система управління, об'єкти та суб'єкти сфери інтелектуальної власності. Нормативно-правова база. Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності.
2. Методологічні підходи до оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності. Процедури оцінки в сучасних економічних умовах.
3. Методологія та практика бухгалтерського обліку нематеріальних активів. Особливості оцінки, переоцінки й амортизації нематеріальних активів. Відображення бухгалтерських операцій у господарській діяльності.
4. Комерціалізація інтелектуальної власності: методологія і практика оподаткування операцій з нематеріальними активами в господарській діяльності. Особливості операцій з придбання, продажу, внесення до статутного фонду нематеріальних активів тощо і одержання результатів із зазначених операцій.

Науковий керівник семінару

доктор економічних наук, професор О.Б. Бутнік-Сіверський.

Для участі в семінарі необхідно переказати реєстраційний внесок на розрахунковий рахунок КРЦНТЕІ з позначкою "За участь в семінарі" — 396 грн. (з урахуванням ПДВ).

Реєстраційний внесок забезпечує: участь у семінарі, отримання інформаційних матеріалів, проживання і триразове харчування протягом роботи семінару, транспортне обслуговування.

Банківські реквізити для оплати:

- у гривнях — р/р 26005311621 СФ АКБ "МТБ" м. Сімферополя, МФО 384748, код ОКПО 02736426, ПІН 027364201289, свід. № 00823378;
- у доларах США — р/р 26039311621840 СФ АКБ "МТБ" м. Сімферополя, МФО 384748, код ОКПО 02736426;

Також є можливість розрахунку готівкою за умови попереднього узгодження цього питання з Оргкомітетом та наявності гарантійного листа.

Контактні дані: 95007, Україна, АРК, м. Сімферополь, вул. Ялтинська, 20.
Тел.: (0652) 232-073, 233-857, 232-047.

Оргкомітет

**ВИТЯГ ЗІ СПІЛЬНОГО НАКАЗУ
МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ТА
АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
№644/7-112 від 28.08.02**

**Щодо атестації експертів
Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності**

1. Покласти на Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Академії правових наук України проведення атестації та присвоєння кваліфікації судових експертів у сфері (з питань) інтелектуальної власності фахівцям інституту.
2. Порядок створення та діяльність експертно-кваліфікаційної комісії Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності визначається відповідно до порядку, визначеного Положенням про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів, затвердженим наказом Міністра юстиції України від 15 липня 1997 р. № 285/7-А для науково-дослідних інститутів судових експертиз Міністерства юстиції України.
3. Ввести до складу експертно-кваліфікаційної комісії Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності представника Міністерства юстиції України і фахівця з процесуальних питань судової експертизи.
4. Установити, що фахівці, яким присвоєно кваліфікацію судового експерта у сфері (зі спеціальностей) інтелектуальної власності, підлягають внесенню до Реєстру атестованих судових експертів державних та підприємницьких структур і громадян в порядку, встановленому Положенням про Державний реєстр атестованих судових експертів державних і підприємницьких структур і громадян, затвердженим наказом Міністра юстиції України від 15 квітня 1997 р. №149/7.
5. Апеляційним органом з розгляду скарг на рішення експертно-кваліфікаційної комісії Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності є Центральна експертно-кваліфікаційна комісія Міністерства юстиції України.

Міністр юстиції України

Президент Академії правових наук
України

О. Лавринович

В. Тацій

**ВИТЯГ З НАКАЗУ
МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ***

№ 285/7-А від 15.07.97

**Про експертно-кваліфікаційні комісії та
атестацію судових експертів
(В редакції від 11.07.2002 р.)**

Перелік

основних видів судових експертиз та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта фахівцям підприємницьких структур та громадян

№.№	Види судових експертиз	Індекси експертних спеціальностей	Види експертних спеціальностей
6	Експертиза пов'язана з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності	13.1	Дослідження об'єктів авторського права
		13.2	Дослідження об'єктів суміжних прав
		13.3	Дослідження, пов'язані з охороною прав на винаходи, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції
		13.4	Дослідження, пов'язані з охороною прав на промислові зразки
		13.5	Дослідження, пов'язані з охороною прав на сорти рослин і породи тварин
		13.6	Дослідження, пов'язані з охороною прав на знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, зазначення походження товарів
		13.7	Дослідження, пов'язані з охороною прав на топографію інтегральних мікросхем
		13.8	Дослідження, пов'язані з охороною прав на конфіденційну інформацію
		13.9	Економічні дослідження, пов'язані з використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності

* Перелік розроблено НДІ інтелектуальної власності Академії правових наук України.

Наукова рада журналу:

Святоцький О.Д. (голова наукової ради), Андрейцев В.І., Бутнік-Сіверський О.Б., Врублевський В.К., Кремень В.Г., Кузнецова Н.С., Лавринович О.В., Литвин В.М., Мироненко Н.М., Ніколаєнко С.М., Патон Б.Є., Підпригора О.А., Побірченко І.Г., Притика Д.М., Редько В.В., Семиноженко В.П., Семчик В.І., Сташис В.В., Стефанюк В.С., Табачник Д.В., Тацій В.Я., Шемшученко Ю.С., Ющенко В.А.

Редакційна колегія журналу:

Крайнев П.П. (головний редактор), Андрощук Г.О., Бачун О.В., Бендаловський А.А., Головченко Л.М., Грошевий Ю.М., Довгерт А.С., Дорошенко О.Ф., Дроб'язко В.С., Закалюк А.П., Захарченко Т.Г., Індукаєв В.К., Капіца Ю.М., Карабань В.Я., Клявлін В.В., Копиленко О.Л., Коссак В.М., Кращенко В.П. (заступник головного редактора), Кротюк В.Л., Крупко П.М., Крупчан О.Д., Кубів С.І., Лебідь Н.П., Лебідь С.А., Мельниченко О.І., Панов М.І., Пасенюк О.М., Підпалов Л.В., Полянничко А.О., Прахов Б.Г., Резун В.Ф., Родіонов М.К., Сегай М.Я., Сіренко В.Ф., Теплюк М.О., Федченко Л.Ю., Худолій Б.М.

Кузько Е.К. — відповідальний секретар

Засновник —

**Науково-дослідний інститут
інтелектуальної власності**

Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 5664 від 05.12.01

До уваги авторів та читачів

Редакція приймає рукописи статей як на електронних носіях, набраних у програмах MS Office, так і видрукованими на папері.

Авторів просимо разом з матеріалами надсилати свою фотографію та інформацію щодо наукового ступеня, наукового звання, місця роботи, посади, поштової адреси і контактних телефонів.

Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення рукописів. За достовірність інформації і статистичних даних, що містяться у рукописах, відповідальність несе автор.

Журнал приймає замовлення на розміщення реклами

Адреса редакції: 04119, м. Київ, вул. Сім'ї Хохлових, 15
Телефон: 455-63-79, тел/факс: 455-63-78
Листування: 01030, м. Київ-30, а/с — 223

www.ndiiv.org.ua
e-mail: icapital@i.com.ua

Комп'ютерна верстка — С. Петренко
Коректор — А. Куниця
Дизайн — Е. Кузько

Здано до набору 02.09.02. Підписано до друку 11.10.02 Формат 70x108/16.
Папір офсетний. Офсетний друк.
Наклад 500 примірників. Зам. 2-1150

Надруковано з оригінал-макета у ДП "Експрес-поліграф"
04080, м. Київ, вул. Фрунзе, 47, корп. 2.
